

S e š i t 19.

ČINNOST CÍRKVE VE SVÁTOSTECH

- KŘEST A EUCHARISTIE

Ú V O D :

"A tak, pane Belfontaine, byl jste jednou ze svobodné vůle pokřtěn na smrt tohoto člověka. Nesete nezníčitelné znamení, které oheň a voda nezchlazuje; znamení, které činí nebe v plnější míře nebem a peklo - peklo... úplněji peklem. Nejste již více "člověk přirozený", milý pane Belfontaine. Jste znovu-zrozen - tak či onak. Váš osud se naplňuje s osudem Božím." Toto praví kněz Mathias v románu Elisabeth Langgässerové "Nezníčitelná pečeť" k Belfountainovi, který se sice nechal pokřtít, jenž se však proti vířem, na níž se nechal pokřtít, všemi silami brání.

V těchto větách se obráží přesvědčení, které pramení ze staré věroučné tradice církve; pokřtěnému je vtištěno "nezníčitelné znamení". Kdo je pokřtěn stojí jednou provždy pod naléhavou výzvou Boží. pokřtěný nemůže již nikdy být tím, čím by byl, kdyby se s ním Bůh nikdy nesetkal. ve křtu padlo o člověku rozhodnutí, jež během svého života musí naplnit a které je - pozitivně či negativně, jako přitakání nebo jako popření - během jeho života naplňováno. podkladem této představy o "pečeť křtu" je ještě základnější chápání svátostí v církvi vůbec; to, co církev nazývá svátostmi, nejsou ledajaké symbolické náboženské úkony; svátosti neslouží jen k uvědomění si nějakých vztahů člověka k Bohu. svátosti spíše tento vztah zprostředkují, působí právě dnes to, co Kristus, "prvotní svátost" učinil jednou provždy: že Bůh a člověk - na cestě ke spáse člověka - se mohou navzájem setkat.

Tomuto chápání svátostí, jejich významu pro církev a pro život jednotlivce, bude věnován tento sešit. speciálně se bude zabývat svátostmi křtu a Eucharistie, které jsou vlastně základní pro život církve a život jednotlivého křesťana.

O B S A H

1. Z N A M E N Í Ž I V O T A - Z N A M E N Í S P Á S Y

1.1 S v á t o s t i d n e s , s v ě d e c t v í
a k r i t i k a

- 1.11 svátosti ve víře církve
- 1.12 svátosti předmětem soudobé kritiky

1.2 S v á t o s t i ; z n a m e n í s p á s y v K r i s t u
a C í r k v i

- 1.21 svátosti - znamení spásného působení Kristova
- 1.22 Kristus jako praprvoční svátost Boží spásy
- 1.23 Církev jako universální svátost Boží spásy

2. S V Á T O S T I V S I L O V Ě M P O L Í :
K R I S T U S - C Í R K E V - S V Ě T

2.1 P ů v o d s v á t o s t í v K r i s t u

- 2.11 Ustanovení svátostí Kristem?
  - Nástin problematiky
  - pokus o řešení
- 2.12 působení svátostí z Krista
- 2.13 Ráz svátostí od Krista:
  - jednotu slova a činu
  - znamení a počátek Boží vlády
  - Účast na životě, smrti a zmrtvýchvstání Ježíšově

2.2 R e a l i z a c e c í r k v e v e s v á t o s t e c h

- 2.21 ve svátostech jedná církev jako společenství
- 2.22 ve svátostech je církev hlasatelkou spásy
- 2.23 ve svátostech vyznává církev svou smlouvu s Bohem

2.3 S v á t o s t i j a k o z n a m e n í s p á s y
v e s v ě t ě a p r o s v ě t

- 2.31 světské prvky - přijaty do svátostí
- 2.32 svět člověka - přijat do svátostí
- 2.33 Dějiny člověka - přijaty do svátostí

2.4 Jednota a rozmanitost
svátostí

2.5 Úlohy

3. KŘEST

3.1 Křest - spásonosné působení
Boží na člověku

- 3.11 Vyznání víry v Boha a jeho spásu
- 3.12 Nový život z Božího ducha
- 3.13 Smrt a zmrtvýchvstání s Kristem

3.2 Křest - začlenění do církve

- 3.21 Budování společenství skrze křest
- 3.22 Jednota křesťanů skrze křes
  - ze společného uznání křtu
  - jako důsledek a požadavek vyplývající ze křtu
- 3.23 Staváme se křtem "křesťany bez vlastního rozhodnutí?"
  - problematika křtu dětí
  - křest dětí jako Boží slovo, které vyžaduje odpověď
  - křest dětí jako zvláštní znamení křesťanské existence
- 3.24 Spása jedině skrze křest?

3.3 Křest - povolání k apoštolátu

3.4 Úlohy

4. EUCHARISTIE

4.1 pán slaví hostinu se všemi

- 4.11 Ježíš zve do svého společenství
- 4.12 Ježíš dává sebe sama za pokrm

4.2 Eucharistie je dík a památka

- 4.21 Církev děkuje s Ježíšem
- 4.22 Církev si připomíná smrt a zmrtvýchvstání Ježíšovo

4.3 Eucharistie je odevzdání se
a obět

- 4.31 Eucharistie spojuje se sebevydáním Ježíšovým
- 4.32 Eucharistie volá k účasti na oběti Ježíšově

- 4.4 Působením eucharistie vzniká rozsáhlé společenství
- 4.41 Eucharistie sjednocuje se zpřítomněným Kristem
- 4.42 Eucharistie sjednocuje s církví
- jako znamení a prostředek jednoty v církvi
- jako znamení a prostředek jednoty mezi odloučenými křesťany,
- 4.43 Eucharistie vytváří solidaritu se všemi lidmi
- 4.5 Eucharistie zvěstuje smrt a zmrtvýchvstání pána "dokud nepřijde" (1 Kor 11,26)
- 4.51 Uskutečňování se církve v současnosti
- 4.52 Zpřítomnění minulé spásné události
- 4.53 Záruka budoucího oslavení
- 4.6 Úloha

1. Z N A M E N Í Ž I V O T A - Z N A M E N Í S P Á S Y

1.1 S v á t o s t i d n e s , s v ě ě c t v í a k r i t i k a

1.11 svátosti ve víře církve

S písmem svatým církev věří: "Ten život byl zjeven, my jsme jej viděli, svědčíme o něm a zvěstujeme vám život věčný, který byl u Otce a nám byl zjeven"(1 Jan 1,2). S Ježíšem přišla ona proměna světa od smrti k životu, která se dotýká každého a všech zároveň.

Veškeré projevy života, které v tomto světě vůbec zakoušíme a poznáváme, stojí pod zákonem smrti. Skrze Ježíše Krista však samotná smrt má být postavena pod zákon života. Ježíš Kristus přišel "aby měly (jeho ovce) život a měly ho v hojnosti"(Jan 10,10). Nejen že o životě mluví a může k němu ukázat cestu, nýbrž je životem(srv.Jan 14,6) a chce se o tento život sdílet.

Církev je přesvědčena, že ona sama, nový lid boží, vděčí za svoje bytí tomuto životu, který se projevil v Kristu. "Čerpá "z jeho plnosti"(srv.Jan 1,16) a tuto plnost má stále předávat. Jako její pán i církev je zde "pro život světa" (Jan 6, 51). Celým svým bytím a činností stojí ve znamení tohoto požadavku. Je přesvědčena, že zvláštním způsobem může úkoly, vyplývající z tohoto požadavku naplňovat v činech, jež se nazývají svátosti. Svátosti jsou totiž, podle víry církve, stále znovu se uskutečňující znamení nové možnosti života, která se otvírá v Ježíši Kristu. Svátosti dávají stále znovu popud a sílu k tomu, aby se tato nová životní možnost mohla uskutečňovat v současném světě.

1.12 svátosti předmětem soudobé kritiky

Toto věročné přesvědčení církve o spásném významu a nutnosti svátostí má své těžkosti a námítky, které se obzvláště dnes ozývají i uvnitř samotné církve.

- Má týž vztah mezi člověkem a Bohem, který přece nakonec je personální skutečností, tak rozhodujícím způsobem závislý

na vnějších obřadech?

- Nedělá se zde pokus ovlivnit Boha vnějšími praktikami, jaksi ho nutit k vydání milosti, dělat tedy to, o čem se pokouší "magie"?
- Je možno si vůbec představit, že tato znamení lze vztáhnout až k Ježíši Kristu, zvěstovateli Království Božího, který přislíbil spásu za pokání a obrácení a za plnění vůle Boží?
- Nebo snad přejala církev pohanské náboženské představy a praktiky, což naznačují i dějiny náboženství?

1.2 Svátosti, znamení spásy v Kristu a církvi

Kdo se setkává s těmito obtížemi, musí si nejprve jasně uvědomit, co církev či spíše její teologie má na mysli, mluvili o svátostech (1.21) a v jakých hlubších souvislostech své víry a vlastního života vidí církev tyto svátosti (1.22 a 1.23).

1.21 Svátosti - znamení spásného působení Kristova

Latinský název "sacramentum" - svátost, je překladem, který současně určuje přesnější smysl řeckého slova "mysterion" - mysterium. Slovem "mysterium" (tajemství) je v bibli označován určitý fakt, který se dotýká lidské existence, má k ní bezprostřední vztah a současně přesahuje meze lidské poznávací schopnosti.

Není tedy míněno jakékoliv vzdálené tajemství, které se nás nijak nedotýká, ani problém, třeba obtížný, jež je však nakonec přece jen možno rozřešit.

Mysterium v tomto smyslu nemůže být lidmi ani vytvořeno ani plně poznáno. Zakládá se na působení Božím a sám Bůh musí zasáhnout, má-li námi být poznáno.

V Novém zákoně označuje mysterium v převážné většině případů spásnou vůli Boží pro všechny lidi, která se uskutečnila skrze Ježíše Krista. Tento boží úradek byl dříve naprosto skryt; také po zjevení přesahuje naše chápání.

"Mně, nejmenšímu ze všech bratří, byla dána tato milost; zvěstovat pohanům nevystihlé Kristovo bohatství a objasnit všem, jak bylo splněno to tajemství od věků ukryté v Bohu,

jenž vše stvořil, aby se nyní skrze církev uvedla ve známost nebeským knížatům a mocnostem přerozmanitá moudrost Boží, podle jeho odvěkého úradku, který ve skutek uvedl v Kristu Ježíši, našem pánu." (Ef 3,8-11).

Všechna mysteria, která se nás týkají, jsou společně obsažena v jediném mysteriu Ježíši Kristu. Tento široký smysl slova mysterium byl později zúžen; nyní jsou jako mysteria označovány především činy, jimiž once Kristus zvláštním způsobem pokračovat ve své činnosti. Tento význam stál v popředí i tehdy, když se slovo "mysterium" začalo překládat latinským slovem "sacramentum".

Latinské "sacramentum" znamená v doslovném smyslu posvátnou věc, posvátné. Dříve než církev toto slovo přejala, byly používány k označení přísahy rekrutů skládané před zástavou útvaru a k označení peněžité částky, kterou ukládaly obě strany během soudního procesu ve svatyních božstev.

Z toho se pak i později vyvinul vlastní pojem svátostí v katolické církvi; svátost ve specificky církevním smyslu označuje znamení, ve kterém Kristus nadále působí. přesněji řečeno; znamení, které odkazuje na boží spásu a současně ji zprostředkuje silou vlastního vykonání a silou Krista, který v něm působí.

Skutečnost, že svátosti nezprostředkují spásu jednoduše z víry lidského dárce a lidského příjemce, nýbrž z dokonání, které v nich působí sám Kristus, je v tradiční řeči teologie označována jako působení "ex opere operato" (silou vykonaného činu)

1.22 Kristus jako praprvoční svátost Boží spásy

V Ježíši Kristu se světu "ukázala dobrota a lidumilnost našeho spasitele Boha" (Tut 3,4). "V něm přebývá podstatně všechna plnost božství." (Kol 2,9).

V Ježíši Kristu poznáváme milost Boží mezi námi. Vše, co on říká a dělá, ukazuje na něj, k Otci. Tak smíme v jeho jednání chápat, že Bůh je nám nablízku, že je nám milostiv, že jde až do krajnosti, aby nám pomohl. V Ježíši Kristu však také přijímáme pro sebe Boží milost. "A toto je to svědectví; Bůh nám dal věčný život, a tento život je v jeho Synu. Kdo má Syna, má život; kdo nemá Syna Božího, nemá život." (1 Jan 5,11-12). "Těm pak, kteří ho přijali, dal moc státí se dětmi Božími." (Jn 1,12)

Když v Kristu poznáváme a přijímáme Boží spásu, je Kristus přímo tím, co je míněno pojmem "svátost"; znamením, které

poukazuje k Boží spáse a současně ji zprostředkuje. Je tedy nejen jakýmsi účinným znamením, nýbrž zdrojem všech znamení, prvotní svátostí Boží spásy.

I po svém zmrtvýchvstání zůstává Ježíš Kristus prvotní svátostí. Jeho lidská podoba, lidský život zdaleka nezanikly, nýbrž byly přijaty do božského života a zcela jím proniknuty. "Tak máme u Otce přímluvce, Ježíše Krista spravedlivého" (1 Jn. 2,1). "Sedě po pravici Otcově, neustále působí ve světě, aby vedl lidi k Církvi a skrze ni je úžeji poutal k sobě, aby je živil svým vlastním tělem a krví a učinil je účastnými na svém oslaveném životě." (dogmatická konstituce o Církvi, č.48).

1.23 Církev jako universální svátost Boží spásy

Z Ježíše Krista a v něm je Církev "současně svátostí, tj. znamením a nástrojem nejužšího spojení s Bohem jakož i jednoty celého lidstva" (dogmatická konstituce o Církvi, č.1). Církev je viditelným společenstvím lidí s nímž je tajemně spojen božský život z Ježíše Krista; je "jeho tělem, plností toho, jenž přivádí k naplnění všechno" (Ef 1,23). - Slov. sešit 17/2.1 .

V Církvi mají lidé poznávat lásku Boží tak, jak byla zprvu rozpoznatelná v Ježíši Kristu; "A já jsem jím dal slávu, kterou jsi mi dal, aby jedno byli, jakož i my jedno jsme; aby byli v dokonalé jednotě, aby svět poznal, že ty jsi mě poslal a že jsi je miloval, jako jái miloval mne." (Jn 17,22-23) "Vy jste světlo světa... Tak sviť světlo vaše před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a velebili vašeho Otce, jenž je v nebesích." (Mt 5,14-16).

V Církvi a skrze ni mají lidé Boží lásku obdržet, onu lásku, která se zjevila v Kristu. Ježíš Kristus působí skrze Církev; ona je jeho nástrojem; není tedy sama sobě účelem, nýbrž je "prostředkem k dosažení účelu"; je zde pro druhé. Tak jako je Ježíš Kristus prásvátostí lásky Boží k lidem, můžeme Církev označit jako "universální svátost spásy". Z toho plyne, že všechny životní projevy Církve, veškeré mluvení a jednání mohou a musí poukazovat na Boha a jeho spásu a k němu přivádět. Tuto sílu mají a tuto úlohu odpovídajícím způsobem plní i ony "činy" Církve, které nazýváme svátostmi.

2. SVÁTOSTI V POLI SIL A NAPĚTÍ:
KRISTUS - CÍRKEV - SVĚT

Ú l o h a

Jako úvodní úkol k následujícímu oddílu vás prosíme, abyste v následujících rubrikách vyjmenovali sedm svátostí a zamyslili se nad tím, co ka žádá z nich znamená pro jednotlivého křesťana a pro celou církev. pokuste se s hrnout tento význam v několika krátkých větách které pak můžete porovnat s následujícími texty.

1. ....
.....
.....
2. ....
.....
.....
3. ....
.....
.....
4. ....
.....
.....
5. ....
.....
.....
6. ....
.....
.....
7. ....
.....
.....

tridentský koncil definoval v r.1547: "Kdo by tvrdil, že svátosti Nové Smlouvy nejsou všechny ustanoveny od Ježíše Krista, našeho pána, nebo že jich je více nebo méně než sedm, totiž, křest, biřmování, eucharistie, pokání, poslední pomazání, svěcení kněžstva a manželství, nebo že některá z těchto sedmi není vlastní a skutečná svátost, budiž vyobcován." (J. Neuner) (H. Roos, Der Glaube der Kirche in den Urkunden der Lehrverkündigung, č.413). Když zde církev definuje počet svátostí číslem sedm a jejich ustanovení skrze Ježíše Krista, vyplývají z toho vzhledem k dnešnímu chápání otázky a problémy. Tyto otázky a problémy, jako otázky po smyslu a významu svátostí vůbec, mohou být uspokojivě zodpovězeny jen tehdy, díváme-li se na svátosti v silovém poli: Kristus - církev - svět a když kromě toho, co je všem svátostem společné, vezmeme v úvahu i zvláštní smysl a funkci jednotlivých svátostí.

2.1 p ů v o d s v á t o s t í v k r i s t u

2.11 Ustanovení svátostí Kristem? -

- Nástin problému

Církev je přesvědčena o tom, že každá svátost se vztahuje až k Ježíši Kristu a jemu vděčí za svůj smysl a sílu.

1. toto přesvědčení naráží dnes na těžkosti a to především z následujících důvodů:

- po více než jedno tisíciletí nelze prokázat, že by církev stanovila počet svátostí na sedm. příležitostně se počítalo více či méně svátostných úkonů. (srv. sešit 18/1-22) to zpochybňuje tvrzení, že Kristus stanovil počet svátostí na sedm.
- U mnoha svátostí se ukazuje, že symbolické úkony mající význam svátostí se v průběhu historie značně měnily; na př. při biřmování, pokání, svěcení kněžstva. To zpochybňuje přímé ustanovení vnějšího znamení skrze Krista.
- pro většinu svátostí se v Novém zákoně neuvádí přímé založení Ježíšem Kristem.

Navzdory těmto těžkostem církev trvá a musí trvat na tom, že svátosti mají svůj původ v Kristu. Neboť, jsou-li svátosti

účinnými znameními Boží spásy, nemůže církev taková znamení sama vytvořit a samovolně jimi disponovat. Církev není pánem Boží spásy.

pokus o řešení

2. V sešitě 18 bylo řečeno, že nová duchovní situace může vyžadovat nové poznání a nový základ dochovaných věřbučných přesvědčení. To zde platí i o nutné sebevědomé víře v ustanovení svátostí Kriste, obzvláště Karel Rahner předložil určitý návrh řešení této otázky, který získal dalekosáhlý souhlas.

Karel Rahner přitom používá představy, že církev má jako celek svátostný charakter, ano, že je vskutku vlastní a univerzální svátostí spásy. vděčí-li tedy církev Kristu za svou existenci, pak i veškeré činy církve, ve kterých se rozhodujícím způsobem uskutečňuje její sakramentalita, její spásonosný význam, se vztahují na neha Krista. I kdyby tedy Kristus neustanovil všechny svátosti v jednotlivostech a v závazné formě, přece je ustanovil spolu s církví.

To neznamena, že církev si již od počátku plně a jasně uvědomovala tyto její svěřené životní formy a je jako takové vědomě prováděla. I církev může a musí opět a opět vrůstat a uvědomovat si svou existenci i to, co jí bylo svěřeno. Tak se dá vysvětlit, že trvalo přes tisíc let než církev pod mnohotvárností svých životních projevů rozpoznala určité společenství, toto společenství pojala do nově teologicky vypracovaného pojmu svátostí a zpozorovala, že právě to jsou rozhodující projevy jejího života a její spásné úlohy.

2.12 působení svátostí z Krista

Avšak svátosti nevděčí Kristu pouze za svůj historický původ. Kristus je rovněž trvalým původcem svátostí, neboť ani církev, ani zbožnost přijímajícího, nýbrž pouze pán může lidským znamením propůjčit spásonosnou sílu. Jeho přítomnost je nevyhnutelná, má-li svátost spásně působit. Je-li však Kristus přítomen, pak působí skutečně silou svého slibu, věren spásonosným příslibům své smlouvy, jen když se přijímající tomuto působení neuzavírá. To je rovněž míněno, když církev vyznává, že svátosti působí "ex pere operato", "silou vykonaného činu".

podíváme-li se na věc blíže, můžeme rozeznávat různé způsoby přítomnosti páně, které jsou vzájemně spojeny ve svátostném dění.

- Vždy k tomu patří naplnění příslibu: "Kde jsou dva nebo tři shromážděni v mém jménu, tam jsem já uprostřed nich". (Mt 18, 20) Ježíš Kristus je přítomen ve společenství ve kterém je svátost udělována.

- Žádná svátost se neuskutečňuje bez určité "formule udělení", v ní zvěstuje církev svou plnou moc udělenou jí Kristem a vykonává ji. Církev ví, že právě skrze toto slovo působí Kristus. Tak je Kristus přítomen ve slově církve, které takto chápáno, je nakonec jeho slovem-

- Konečně je Ježíš Kristus přítomen v tom, kdo svátost právě uděluje, kdo ho v nejpravdivějším smyslu "representuje", zpřítomňuje. Tak učí Augustin, že kdykoliv někdo křtí, Kristus sám to je, kdo křtí;... i když křtí vrah, i když křtí cizoložník, byl-li to křest Kristův, křtí Kristus."

(Aurelius Augustinus, *voträge über das Evangelium des hl. Johannes*, in *Bibliothek der Kirchenväterväter*, Band 8, Kempten/München 1913, S. 85).

2.13 Ráz svátostí od Krista

Od Ježíše Krista dostaly svátosti svůj charakter;

1. Spojují jako on sám - slovo a čin jedinečným způsobem;
2. Jako život a učení Ježíšovo stojí svátosti ve znamení přícházejícího království Božího;
3. Jsou obzvláště určeny jeho vtělením, životem, smrtí a jeho zmrtvýchvstáním.

1. Jednota slova a činu:

Každý člověk může a má působit slovem a činem. Až příliš často jsou takto v rozporu a to dělá oboje neplodným. Co je u člověka neustále rozdělováno, je u Ježíše Krista nejužším způsobem spojeno.

Úloha

v evangelích je vzájemná spuvíslost slova a činu v Ježíšově

životě jasně vyjádřena.

- a) Obzvláště u Matouše se střídají texty obsahující Ježíšova slova a texty pojednávající o Ježíšových činech. Naleznete a použitím nadpisů, které udávají obsah jednotlivých částí Matoušova evangelia ve vydání, které máte po ruce, příklady takového sledu textů komponujících řeči Ježíšovy a textů podávajících zprávy o Ježíšových činech.
- b) U Jana mají samy činy Ježíšovy zjevující charakter; ukazují kdo je Ježíš a co lidem přináší. Najděte v Janově evangeliu jeden příklad toho, jak znamení a řeč Ježíšovy jsou vzájemně úzce spojeny a slouží určité výpovědi o zjevení. pokuste se tuto výpověď popsat.

Jak ukazují evangelia, shodují se nejen slova Ježíšova s jeho činy, nýbrž jeho slovo má přímo charakter činu, je to slovo živé a účinné, které proměňuje svět. "učil je totiž jako ten, kdo má moc, a ne jako zákoníci" (Mk 1,22). A naopak zase jeho činy mají charakter slova. Nejsou konány jen pro nic na nic, mají vždy co říci.

Usedá-li např. Ježíš ke stolu s celníky a zákoníky, pak nejen proto, aby jim dal najíst. tímto činem jim říká, co pro něj a pro Otce znamenají a jak veliké společenství se jim všem nabízí (srv. Mk 2,13-17). můžete vyhledat i jiný příklad z předcházející úlohy - z Janova evangelia.

Evangelia ukazují jak i samotným Ježíšovým protivníkům nezůstala řeč těchto činů skrytou; dávají přirozeně i poznat jak vlastní smysl těchto oslovujících činů mohl být nepochopen a špatně vykládán.

"I vymítal zlého ducha, a ten byl němý. když toho ducha vymítl, němý mluvil. I podivily se zástupy. Někteří z nich však řekli: "S pomocí Beelzebuba, knížete zlých duchů, vymítá zlé duchy." A jiní ho pokoušeli a žádali na něm znamení s nebe. Ale on, znaje jejich smýšlení, řekl jim; "každé království uvnitř nejednotné zpustne a dům na dům padne. Je-li tedy satan sám v sobě nejednotný, jak tedy obstojí jeho království? Neboť pravíte, že já s pomocí Beelzebuba vymítám zlé duchy. A vymítám-li já zlé duchy s pomocí Beelzebuba, s čí pomocí (je) vymítají synové vaši? proto oni budou vašimi soudci. vymítám-li však mocí Boží zlé duchy, přišlo k vám království Boží." (Lk 11, 14-20)

Jako Ježíš sám jsou i všechny svátosti svou podstatou určovány živoucím vzájemným spojením slova a činu.

Z jedné strany má každá svátost charakter činu. Není to pevné, statické znamení (jako např. jsou dopravní značky). Je to pohnuté konání, živoucí naplnění. Z druhé strany má již symbolické svátostné konání jako takové charakter slova, něco vypovídá, např. umytí vodou při křtu, jídlo v eucharistii. Slova, která jsou s tím spojena zdůrazňují ještě přesněji tuto výpověď a dávají jí jednoznačnost a zaměření.

S ohledem na křest to zřetelně vyjádřil augustin. v jednom kázání proneseném nad Janovým evangeliem pravil ke své obci: "Odmyslí si slova a co je voda, než právě jen voda? Slovo přistupuje k prvku - (vodě) a vzniká svátost, která je rovněž viditelným slovem."

Aurelius Augustinus, Vorträge über das Evangelium des hl. Johannes, in: Bibliothek der Kirchenväter, Band 19, Kempten/München 1914, S. 119

2. znamení a počátek Boží vlády

celý Ježíšův život stál ve znamení Boží vlády. Nad celým jeho slovem je totéž udání cíle jako nad jeho podobenstvími: "S královstvím Božím je to jako..." (srv. např. Mt 13,24-31.33). I jeho činy měly podobně jako jeho slova zvěstovat a připravit Boží vládu. Obecně pro ně platí to, co je řečeno v Lukášově evangeliu, když byl němému navrácen dar řeči a když Ježíšovi protivníci chtěli využít této události proti němu; "jestliže však já vyháním zlé duchy prstem Božím, pak už k vám přišlo Boží království." (srv. Lk 11,14-20).

všechny svátosti stojí ve vztahu k této Ježíšem naznačené a v něm již započaté vládě Boží. Jsou to svou podstatou mesiánské spásné hodnoty. Každá z nich je i živoucím přirovnáním Boží vlády; každá z nich zvěstuje Boží vládu.

Tak poukazuje křest na naplnění příslibů; "S radostí čerpejte vodu z pramenů spásy" (Jz 12,3). "Tomu, kdo žízní, dám napít zadarmo z pramene vody živé." (Zjev.21,6). Eucharistie nám dává zakusit, že království nebeské se podobá královské hostině. Svátost pokání ukazuje, že všichni jsou k této hostině pozváni a že Otec chce vyjít vstříc i ztracenému synu, který se nejvíce odcizil.

v tom všem mají být svátosti ještě něčím více než pouhým poukazem; jsou účinnou přípravou a úvodem; v nich si Boží království razí cestu již zde a v této chvíli.

3. Účast na životě, smrti a zmrtvýchvstání Ježíšově:

Jako Kristova znamení stojí svátosti v úzké vztahu ke Kristovu vtělení. V nich se pán spojuje vždy znovu a znovu s lidským životem, zatímco věřící vrůstají do jeho osudu.

Jako patří k lásce, že s milovaným sdílíme radost i utrpení, tak patří ke svátostnému společenství, že Ježíš Kristus vstupuje do rozhodujících situací lidského života; do narození (křest), dospělosti (biřmování), manželské lásky (svátost manželství), služby společenství (svátost svěcení), do svazku hostiny a oběti (eucharistie), ale i do jeho selhání (svátost pokání), jeho nemoci a umírání (svátost pomazání nemocných).

A na druhé straně věřící přicházejí ve svátostech do styku s nejdůležitějšími situacemi života Ježíšova, především s jeho smrtí a zmrtvýchvstáním. V každé svátosti jde o spoluumírání a spoluvzkříšení s Ježíšem Kristem.

Druhý vatikánský koncil označil tuto souvislost slovem "pascha-mysterium". Pascha je do řečtiny přijatý tvar původního hebrejského slova pesach. Znamená "přechod" (pána). V Božím lidu staré smlouvy myslelo se při stejnojmenném svátku na události východu z Egypta. Nový zákon vidí tyto a všechny ostatní spásné činy Boží naplněny v tajemství smrti a zmrtvýchvstání Ježíšově. ve svátostech je oslavováno toto tajemství smrti a zmrtvýchvstání Ježíšova, toto "mysterium pascha", aby se tím život věřících stával stále více "výrazem a vyjevením mysteria Kristova".

(Konstituce o posvátné liturgii č.2).

To vše vyžaduje trvalou spoluúčast a součinnost věřících a uvádění takto započaté účasti na Kristově mysteriu do denního života. Svátosti tak nejsou jen určitým denním plynoucím směrem od Boha k lidem. Jsou vždy také odpovědí člověka Bohu, která je dávana v Kristu. Člověk přijímající svátost musí přistoupit na Ježíšovu odevzdanost do vůle Otce a tuto svoji věřící odevzdanost vyjádřit spolunaplněním svátostí. tak spočívá vlastní smysl svátostí ve spásném setkání člověka s Bohem v Kristu. Mají ráz dialogu.

2.2 Realizace církve ve svátostech

svátosti nejsou jen jakési náboženské akty církve. Jsou to její podstatné činy, ve kterých nalézá sama sebe a sama sebe uskutečňuje. Když církev udílí svátosti, přijímá tím sama nový život. Tak vysvětluje pomáš Aquinský: "Církev je vybudována svátostmi".

(Summa theologiae, III, Quaestio 64, Artikel 2, zu 3).

Jako podstatné činy církve jsou všechny svátosti; 1. naplňováním společenství (2.21), 2. zvěstujícími činy (2.22) a 3. uskutečňováním smlouvy (2.23)

2.21 ve svátostech jedná církev ve společenství

Ke každé svátosti náleží rozhodnutí jednotlivce a nasazení společenství. I tehdy, vstupují-li do kontaktu pouze dva lidé, člověk svátost udělující a člověk přijímající, je ve skutečnosti celá církev v akci.

Tak ve svátosti pokání udílí kněz Boží smiřlivé slovo a současně zastupuje společenství, které rovněž z tohoto smíření žije a na základě odpuštění Božího je ochotno smířit se s hříšníkem. Zpovídající zase se své strany neuspořádává jen soukromě co se stalo mezi ním a Bohem. Každý hřích vrhá celé společenství do společného utrpení. Každé obrácení vyžaduje proto nový obrat ke společenství. Nadto je zpovídající se člověk živým znamením toho, že všichni křesťané dohromady tvoří církev hříšníků. Jeho konání je zástupné a příkladné, je případem toho, co se stále znovu žádá ode všech; vyznání vlastního selhání a vyznání milosti Boží.

Zvláště zřetelně je vidět vztah ke společenství na svátosti manželství a svátosti svěcení kněžstva. Oboje působí hlubší a trvalou vazbu na druhé, uschopňuje ke službě pro ně a činí tuto službu povinnou.

Ve své vazbě na společenství jsou všechny svátosti znamením vzájemného dávání a přijímání, které spojuje členy církve navzájem (mezi sebou) i s celým lidstvem.

2.22 ve svátostech je církev hlasatelkou spásy

Rozhodná služba, kterou křesťané mohou a musí prokazovat sobě navzájem i celému lidstvu, je hlásání spásy v Ježíši

Kristu. S Pavlem může církev říci: "Běda mi, nebudu-li hlásat evangelium!" (1 Kor 9,16). Žádná svátost není vyňata z tohoto zvěstovatelského úkolu.

Z tohoto hlediska je neodpovídající rozlišování, se kterým se někdy setkáváme v ekumenickém dialogu; na jedné straně církev slova, na druhé církev svátostí. "Církví slova" je přitom míněna reformovaná církev, "církví svátostí" římsko-katolická a pravoslavná. Vpravdě může být pouze jedna církev, církev slova i svátostí.

Již způsob svátostného symbolického jednání je hlásáním. Toto zvěstování je "viditelné slovo" (Augustin) nejen proto, že se s vnějším znamením pojí formule udílení a výkladu. Používání materiálních prvků při udílení svátostí naznačuje, aniž bereme v úvahu výpovědi jednotlivých svátostí, zásadní poselství radostné zvěsti; Kristovo evangelium se dotýká "všeho stvoření" (srv. Mk 16,15) a všech oblastí bytí.

2.23 ve svátostech vyznává církev svou smlouvu s Bohem

Nejen tehdy, když si dva lidé svátost manželství udělují a ji přijímají, nýbrž každá svátost je smlouvou. Tím pokračuje a na plňuje se to, co mělo svůj počátek již ve smlouvě Starého zákona. Bůh, který svou smlouvu nabízí, se nerazpoko- val již předem použít při této události lidských slov a zna- mení, tak jak tomu je i ve svátostech.

Právě o Abrahamovi se dočítáme, že k uzavření svazku úmluvy (srv. Gen 15) a k začlenění do společenství smlouvy (srv. Gn 17) byla vyžadována určitá vnější znamení a činy. Můžeme je považovat za předchůdce dnešních svátostí. Tyto mají zdůrazňovat, jak velice se chce Bůh člověku přiblížit. Věřícím ukazují, že smlouva s Jahvem pojímá a má do sebe pojmout celý jejich život. Bůh se ve své věrnosti spojil se svým lidem; vyžaduje však také věrnost svého lidu.

Spojení Boží vůle ke smlouvě se znamením a naplněním smlouvy vrcholí v královské hostině Nového zákona, v Eucharistii. Zde se přímo říká, "tento kalich je nová smlouva v mé krvi". (Lk 22,20) Když církev slaví tuto královskou hostinu, děkuje za smlouvu uzavřenou v Ježíši Kristu a znovu se k ní zavazuje; stává se účastnou přítomnosti páně a současně tím dorůstá, aby byla jeho lidem. Jednotlivý věřící, který správným způsobem eucharistii slaví, je přijímán do společenství s pánem a se všemi bratry a sestrami.

2.3 svátosti jako znamení spásy ve světě a pro svět

Tak jako je zde Ježíš Kristus i církev pro spásu světa, tak jsou pro spásu světa určeny i jednotlivé svátosti. Nejsou to jen zvláštní náboženská "cvičení", která se pouze vnitřně dotýkají zbožných duší. Týkají se celého člověka a mají nako-
nec vztah k celému světu. ve svých rozdílných materiálních prvcích (2.31) a významných symbolických jednáních (2.32) ukazují, že všechny oblasti a situace (tohoto) světa mají co dělat s Bohem a se spásou člověka. Totéž vyplývá zřetelně i z úkonů církve, které se nazývají svátostiny (sakramentalie). Že byly ve svátostech přejaty i vnější formy, používané v mimobiblické oblasti, poukazuje na to, že i konkrétní dějiny lidstva jsou zahrnuty v Kristově události (2.33).

2.31 světské "prvky" - přijaty do svátostí

Není zdaleka samozřejmé, že materiální věci našeho světa jako voda, olej, chléb a víno mají být prvky spásného dění. Mnohé světové názory a náboženství nevěnují materiálním předmětům pozornost; samy o sobě nemají tyto věci s vlastní podstatou člověka co činit. Jiná náboženství míří přímo k tomu, aby člověka pokud možno od materiálního oddělila. Čím více je člověk od materiálních věcí osvobozen, čím "duchovnějším" se stává, tím více je považován za vykoupeného.

Základem těchto stanovisek je zkušenost, že materiální i tělesné klade člověku hranice, že obojí se mu často jeví jako brzda. Částečně vyrostlo z těchto kořenů přesvědčení, že materiální a tělesné je špatné a škodlivé.

Rovněž mezi křesťany se stále znovu objevuje negativní hodnocení materiálního a tělesného, i když tento postoj zůstává ponejvíce neuvědomělý a otevřeně nevyslovený.

Všechny svátosti těmto postojům odporují a mohou pomoci při jejich odstranění. Říká-li církev, že Duch Boží ve smyslových znameních, pak uznává hodnotu hmoty a její vztah k Bohu a spáse.

2.32 svět člověka - pojat do svátostí

vztah svátostí ke světu se ukazuje ještě zřetelněji uvážíme-li, že jako znamení svátosti neslouží pouze materiální věci, nýbrž že svátosti jsou i vnější signalizující dění a činnost. Tyto mají - už z hlediska své vnější podoby - dvojí ráz; na jedné straně jsou určovány skutečnostmi všedního dne, na druhé straně mají slavnostní charakter.

1. Co je všednějšího než umývání, jídlo a pití, činy lásky, zmocnění ke službě, pomoc nemocným? Tyto prosté "obyčejné" zkušenosti a činy byly pojaty do svátostného dění. Znovu je nutno zdůraznit; spása není uskutečňována ve vzduchoprázdném prostoru. Bůh miluje zemi. Bůh jde k člověku tam, kde člověk je. ve všednosti světa má započít "běžnost" vykoupení.
2. všednost jevů přijatých do svátostí nevyklučuje jejich slavnostní charakter. skutečné svátky člověka jsou rovněž spojeny s normálním životem i když se vnějškově od něj liší. Neznamená to, že by člověk při nich nechal všeho, čím se jinak zabývá, a už teprve ne, že by jednal v rozporu se svými běžnými tendencemi. Správně chápaný svátek má přispívat k tomu, aby se neztratilo se zřetele to, co je ze všedního dne nejdůležitější; má pomáhat v rozpoznání smyslu tohoto života a k jeho naplnění. ve slavnostech člověk prožíval obzvláštní vrcholné okamžiky a rozcestí svého života. Svatba a narození, dospělost a smrt nejsou pro něj pouze bezvýznamné okamžiky jeho existence. v nich si může uvědomit celost života a nezřídka dospět i k určitému rozhodnutí. proto bylo nasnadě zpřítomňovat zvláštními gesty a slovy tyto souvislosti sobě i druhým.

totéž činí i svátosti. jsou oslavami našeho života, ve kterých má být, spolu se základními situacemi rozpoznán a přijat smysl a cíl celku života. (srv. 2.13.3.)

skutečnost, že spása chce do sebe pojmout všechny oblasti člověka a jeho světa, i křesťanova odpovědnost za svět jsou označovány tzv. svátostinami (sakramentalien), které se svátostem podobají a s nimi souvisí. "jsou to posvátná znamení, kterými se - za určitého napodobení svátostí a silou přímluvy církve - dosahuje účinku, zvláště duchovního. těmito znameními jsou lidé připravováni k přijetí účinků vlastních svátostí, současně je těmito znameními posvěcován život v různých situacích." (2.vatik.koncil, konstituce o posv. liturgii, č.60 - podtrhl vydavatel)

2.33 Dějiny člověka - přijaty do svátostí

Z větší části nevyjasněnou a spornou zůstává historická otázka, nakolik je vnější forma svátostného dění spojena s obdobnými postupy v pohanství, např. s náboženským omýváním, hostinami, pomazáními.

Přesné zjištění skutečného stavu je ztěžováno tím, že mnozí - jak protivníci tak obranci křesťanské víry - se domnívali, že prokázané přímé souvislosti mezi křesťanskými svátostmi a mimokřesťanskými náboženskými jednáními by mělo vliv na posuzování hodnoty a významu svátostí. Tak došlo k tomu, že někteří byli přesvědčeni, že musí víru a svátosti bránit tím, že budou popírat jakýkoliv takový vztah. Jiní mínili, že jestliže bude prokázána závislost, bude možno rozhodně odporovat křesťanskému přesvědčení.

vezmeme-li vážně úvahu, že Kristus se stal člověkem pro spásu celého světa, pak nic nebrání tomu, abychom si představili, že církev přijala formu svátostí a symbolických jednání také z mimokřesťanských náboženských forem a jednání. právě to by mohlo opět zdůraznit, že pán vychází vstříc lidskému hledání, které je vyjádřeno i v pohanských náboženstvích.

2.4 Jednota a rozmanitost svátostí

I když církev v průběhu svých dějin rozpoznala právě v sedmi podstatných aktech určité společné rysy - původ od Krista, symbolický charakter konání (dění), spásné působení "silou dokonalého řínu" - přesto těchto sedm svátostí nevyjadřuje úplně stejně uzpůsobené a vedle sebe stojí jednotlivé úkony církve. každá svátost má v životě církve svou zvláštní úlohu a svou zvláštní službu, přičemž tyto úlohy a služby mají pro církev rozdílný význam a rozličnou závažnost.

Zvláštní pozici mezi všemi svátostmi zaujímají svátost křtu a (svátost) eucharistie. Stojí na počátku a v centru křesťanské existence a života církve. Církev se buduje vždy znovu a uskutečňuje se právě v těchto obou centrálních, základních svátostech.

2.5 úlohy

1. podle věroučného přesvědčení církve jsou svátosti založeny od Krista. Uvědomte si ještě jednu těžkosti, které s sebou toto přesvědčení přináší. popište pokus o řešení, které může vyhovět jak věroučnému přesvědčení církve tak vysvětlit tyto těžkosti.
2. V čem je vyjádřena skutečnost, že svátosti jsou spásné skutky církve v tomto světě a pro tento svět.
3. Existuje námitka, že ve svátostech je Boží příklon k člověku vynucován magickým způsobem. promyslete si, jak se dá na tyto námitky odpovědět s přihlédnutím k předcházejícímu výkladu o původu a smyslu svátostí. Uvažte však také, zda tato námitka nemá určité oprávnění vzhledem k mnoha zmatkům lidové praxe při přijímání svátostí.

3. K Ř E S T =====

3.1 K ř e s t - s p á s n é p ů s o b e n í B o ž í n a č l o v ě k u

3.11 Vyznání víry v Boha a jeho spásu

Na konci Matoušova evangelia jsou Ježíšova vůle a požadavky shrnuty tak, že se mluví o jakési "sumě evangelia": "páně je mi veškerá moc na nebi i na zemi. jděte tedy, učte všechny národy a křtěte je ve jménu Otce i Syna i ducha svatého; A učte je zachovávat všecko, co jsem vám přikázal; A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa." (Mt 28,18-20). V poselství na konci Markova evangelia stojí: "Kdo uvěří a dá se pokřtít, spasen bude" (Mk 16,16).

podobně mluví o víře a křtu i skutky apoštolské (srv, příběh o letnicích Sk 2,1-41, zvláště v 38 a 41; a zprávy o pokřtění Ethiošana Filipem, Sk 8,26-40 a o křtu setníka Kornelia Petrem, Sk 10,1-48).

víra a křest jsou tudíž rozhodné kroky, které vedou k živému spojení s Ježíšem Kristem. ve víře přitakává člověk k požadavkům, které jsou na něj vznášeny v Ježíši Kristu, odevzdává se v důvěře pánu a prohlašuje, že je připraven jít jeho cestou (srv.seš. 9/2 a 3). ve křtu dospědčuje toto rozhodnutí před společenstvím věřících a před světem. Křest je znamením jako obrácení ke Kristu a k jeho předcházejícímu spásonosnému činu, který toto vše umožňuje. ve křtu se uskutečňuje a zjevuje dialog mezi Bohem a člověkem. Bůh se v Kristu obrací k člověku a daruje mu spásu tím, že daruje člověku sám sebe, a člověk se ve víře obrací k Bohu; přijímá spásu tím, že svou oddaností Bohu odpovídá.

3.12 Nový život z Božího ducha

Když církev slibuje člověku spásu skrze křest, musí přijmout otázku: jaká je to spása? odpovídá touze člověka po světě, který by byl skutečně "nový" a zaručoval by i jednotlivci skutečný život?

Má-li se tento svět skutečně změnit, má-li se stát "novým světem", pak, podle zkušenosti dějin, se nezdá, že by se vy- stačilo s novým rozdělením majetku; zrovna tak nemůže postačit pouze zvrát společenských poměrů. Zdá se, že náš svět se může stát skutečně novým teprve tehdy, když v něm začne účinkovat nový životní princip, když se lidé stanou "novými lidmi", bu- dou-li obnoveni vnitřně. Může křest splnit toto očekávání, vy- konat tuto obnovu? K tomu si musíme nejprve vyslechnout svě- dectví písma.

Již ve staré smlouvě bylo přislíbeno a očekáváno skutečné obnovení. Tak ohlašuje prorok Ezechiel v babylonském zajetí jasné slovo Boží: "pak vás pokropím čistou vodou a budete o- čištěni; ode všech vašich nečistot a ode všech vašich model vás očistím. Dám vám nové srdce a nového ducha vložím do va- šich prsou; odejmu kamenné srdce z vašeho těla a dám vám srdce z masa" (Ez 36,25-26).

Na tato slova upomíná Ježíšova rozmluva s Nikodemem, jak je zaznamenaná v evangeliu Janově (J 3,1-12). Spolu s ostatními texty Nového zákona hlásá přesvědčení, že v Ježíši Kristu a s ním přišel nový život a že každý na něm může získat podíl skrze "vodu a Ducha" (J 3,5). Tím je člověku nabídnuta nejen jedinečná šance, nýbrž je rovněž přímo konfrontován s těžko odmítnutelným požadavkem: "vpravdě, vpravdě pravím ti; Nenaro- dí-li se kdo znova, nemůže viděti království Boží" (J 3,3). S veškerým důrazem se zde tedy říká, že člověk teprve tehdy překračuje sebe sama a přijímá podíl na všeobnovující Boží vládě, když "se znovu narodí". přirozené zrození a existence člověka otevírá pouze omezené možnosti (srv. J 1,13; lidé stojí pod zákonem smrti) srv. sešit 2/5). Teprve zrození z Boha za- ručuje věčný život.

přirozeně se vynořují rovněž obtíže a námitky; neutíkáme se tím nepozorovaně do říše přání a snů? Neutíkáme před skutečným životem a jeho zkouškami, slubujeme-li si život božský? A jak má konkrétně probíhat toto nové zrození shůry? Také na tento problém musíme hledat odpověď v písmu.

I Nikodem se ptá: "jak se může člověk narodit, když je sta- rý? Cožpak může podruhé vejít do lona své matky a znovu se na- rodit?" (J 3,4) Janovo evangelium nám nepodává zprávu o tom,

jak objasnit tyto těžkosti v podrobnostech. Ukazuje jednoduše pouze na to jedno potřebné: "vpravdě, vpravdě pravím ti; Nena-rodí-li se kdo znova z vody a z ducha, nemůže vejít do království Božího. Co se z těla zrodilo, je tělo; co se z ducha na-rodilo, je duch (J 3,5-6). Pouze skrze ducha Božího, který "vane kde chce" (J 3,8) může a musí být položen tento nezbytný nový počátek.

Přirozeně, právě tímto podobenstvím o "vanutí větru" chce Kristus říci, že toto dění je tajemstvím víry; to, co se zde děje a jak se to děje, nedá se jednoduše zjistit z vnějšku, a přesto je to skutečnost, dokonce skutečnost rozhodující.

"Hlavní myšlenka je tato, i vítr zůstává, co se týče původu a cíle, tajemným, a přesto je to realita, která je ve svém vanutí (svém "hlasu") vnímatelná. vítr vane z vlastní moci, podle vlastních zákonů. Tak se to děje s každým, kdo je zrozen z ducha; původ a cíl Božích sil, které mu byly svěřeny, podsta- ta a způsob tohoto dění jsou božsky tajemné; avšak tyto síly jsou zde, Boží duch v něm působí. A tak je rozpoznatelný i ve svých účincích, které v člověku působí... V poukazu na tajem- nost tohoto dění spočívá napomenutí, které dal Kristus Nikode- movi; nehlobat zbytečně, nýbrž věřit - v 12."

Rudolf Schnackenburg, Das Johannesevangelium, 1. Teil, Freiburg (Basel!) Wien 1965, S. 387

Ze svědectví Janova evangelia dá se tedy nalézt odpověď na otázky, které byly na začátku postaveny; nový život nepatří do oblasti snů a není útekem před skutečným životem. Je to spíše rozhodující skutečnost života, která musí být rozpoznávána ze svých účinků, neboť sama tato skutečnost je neviditelná a je přístupná pouze víře.

3.13 smrt a zmrtvýchvstání s Kristem

I když vlastní skutečnost obnovení člověka v milosti je tajemstvím, můžeme však z Nového zákona poznat důležité důsled- ky i vlastní pramen této obnovy; člověk, který se zrodí znova z vody a z ducha je současně včleněn mezi nový lid Boží a po- staven do služeb dalekosáhlé obnovy světa. (srv. 3.2 a 3.3) to vše se děje tím, že věřící je ve křtu spojen a je zavázán osu- den Ježíšovým, obzvláště jeho smrtí a zmrtvýchvstáním.

Nový zákon nazývá událost Ježíšovy smrti, ve které se do- vršilo Ježíšovo odevzdání Bohu a lidem, křtem; "křtem mám být

pokřtěn, a jak mě to tíží, že se dosud nevykonal" (Lk 12,50).
S tímto Ježíšovým křtem smrti se spojuje věřící ve svátostném křtu.

Křesťané prvních století si to mohli z tehdejšího křestního ritu jasněji uvědomit, než je tomu dnes. Křtěný člověk byl tehdy úplně ponořen pod vodu. Byl současně ve vodě pohřben. Mnohé křestní nádrže vybudované ve tvaru kříže zdůrazňovaly nadto svým tvarem, že křtěný je přijímán do Kristovy smrti na kříži. Jiné nádrže měly přímo tvar Kristova hrobu. Když pokřtěný vystupoval z vody, poukazovala tato skutečnost na Ježíšovo zmrtvýchvstání. Bílý oděv, který pak oblékal, byl chápán jako další znamení spojení se zmrtvýchvstalým.

Že "smrt a zmrtvýchvstání s Kristem" nejsou bezvýznamná slova a nezávazná přirovnání, nýbrž základní skutečnosti a jednoznačné ~~skutečnosti~~ požadavky, ukazuje list Římanům, ve kterém je vyjádřena především Pavlem rozvinutá teologie křtu (srv. Řím 6,1-12). Pavel zdůrazňuje, že to, co je křtem zvěstováno a v něm počíná, klade na nás stále nové požadavky: "Což nevíte, že my všichni, kteří jsme byli pokřtěni v Krista Ježíše, v jeho smrt jsme byli pokřtěni? Byli jsme tedy spolu s ním pohřbeni křtem ve smrt, abychom tak - jako Kristus byl otcovou slávou vzkříšen z mrtvých - i my vedli nový život. Neboť jestliže jsme byli vštípeni v něj připodobněním k jeho smrti (budeme vštípeni v něj) i připodobněním k jeho vzkříšení" (Řím 6,3-5). To, čím se stal křesťan ve křtu, musí stále znovu v životě s Kristem uskutečňovat.

3.2 K ř e s t - z a č l e n ě n í d o c í r k v e

Ježíš Kristus je tak dalece "člověkem pro druhé", že jej nikdy nenalzáme jinak, než ve společenství jiných lidí, proto osobní vztah k němu je od počátku a jednou pro vždy spojen se společenstvím jeho následovníků a se všemi lidmi. Neexistuje tudíž žádný "soukromý křest", který by uvedl jednotlivce do soukromého izolovaného vztahu s Ježíšem Kristem, nýbrž pouze křest začleňující do jediného těla, ke kterému náleží hlava i všechny údy: "Neboť my všichni, ať Židé či Řekové, ať otroci či svobodní, byli jsme v jednom duchu pokřtěni v jedno Tělo a všichni jsme byli napojeni jedním duchem" (1 Kor 12,13).

23.21 Budování společenství skrze křes

vazba na Ježíše Krista a jeho úděl se konkrétně uskutečňuje jako vazba na jeho církev. ve křtu přijímá církev nového členu a on přijímá církev. proto se každá slavnost křtu týká celého společenství.

v důsledku toho, považovala již raná církev za nejpřiměřenější dobu k udělování křtu oslavu velikonoční noci, liturgický vrchol celého církevního roku. v ní si církev obzvláště připomíná tajemství "přechodu", tajemství smrti a zmrtvýchvstání Kristova, se kterým křest spojuje.

zprostředkovateli a ručiteli křtěncova spojení se společenstvím byli ode dávna při křtu dospělých křestní kmotři. Tito křestní kmotři byli ponecháni i u křtu dětí. v nejnovější době poznáváme stále zřetelněji, že především rodiče mají úkol uvést své dítě do života společenství a církve. křestní kmotři i rodiče jsou osobně zúčastnění svědci křtu. pokřtěnému mají zprostředkovat pomoc církve a tím jsou mu zvláštním způsobem zavázáni službou víry a lásky. rozumí se proto, že musí být pevní ve víře církve.

zvlášt zřetelně to zní v novém formuláři pro křest dětí, kde se praví v úvodní rozmluvě mezi křtícím, rodiči a kmotry:

"Milí rodiče a kmotře! Chcete, aby bylo vaše dítě pokřtěno. tím na sebe berete povinnost, že ho vychováte ve víře v pána Ježíše, že ho budete učit milovat Boha a bližního, jak nám to pán Ježíš přikázal. Jste si této povinnosti vědomi?"

Rodiče: Ano.

potom obrácen ke kmotrovi se kněz táže:
A vy chcete být N/-ovým/ kmotrem. Jste připraven rodičům pomáhat?

Kmotr odpoví: Ano.

Kněz pak pokračuje:
N..., církev tě s radostí přijímá do svého společenství. v jejím jménu tě označují křížem, znamením našeho spasitele, Ježíše Krista.

Mlčky udělá dítěti na čele kříž. potom vyzve rodiče a uzná-li za vhodné také kmotra, aby udělali totéž;

"Také vy, rodiče a kmotře, označte N... znamením Kristova kříže."
podobně zřetelně je vyjádřena odpovědnost rodičů a kmotra za pokřtěné dítě, když křtící uvádí vybídnutí k vyznání víry následujícími slovy:

"Milí rodiče a kmotře! přinesli jste toto dítě ke křtu, aby se stalo dítětem Božím. Aby hřích neohrozil Boží život, který bude vašemu dítěti dán a který v něm poroste, musíte před ním vydávat svědectví Kristu, slovem i životem. Když tedy podle

své víry přijímáte tento úkol, rozpomeňte se na svůj křest, zřekněte se hříchu a vyznejte víru v Krista Ježíše, neboť to je víra církve a malé děti je možné křtít, jen když se církev za ně zaručí svou vírou."

3.22 Jednota křesťanů skrze křest

Existují různé způsoby a stupně příslušnosti pokřtěných k církvi (srv. sešit 17/ úlohy k 2.52). Křest je to, který je všem společný a který je spojuje. "Křest ustavuje... svátostný svazek jednoty mezi všemi, kteří jsou skrze něj znovu zrozeni." (2. vatikánský koncil, dekret o ekumenismu, č.22)

Křest je "svátostné pouto jednoty, ano samotný základ společenství mezi všemi křesťany."

"Ökumenisches direktorium von 1967, 1. Teil, Nr. 11, in: Herder-Korrespondenz 7, 1967, S. 322

Proto je sjednocení pomocí křtu jednou z nejdůležitějších ekumenických úloh, které se týkají jednoty rozdělených církví. K tomu především náleží uvědomění týkající se udělování křtu a jeho významu.

- ze společného uznání křtu

1. podle katolického přesvědčení náleží k platnému udělení křtu vylití vody (eventuelně ponoření nebo postříkání křtěného) spojené s pronesením slov:

"já tě křtím ve jménu Otce i Syna i ducha svatého". Přitom se předpokládá, že ten kdo křest uděluje, chce to učinit ve smyslu církve Ježíše Krista. S ohledem na toto chápání křtu byli po dlouhou dobu mnozí křesťané, kteří konvertovali ke katolické církvi, podmíněně znovu křtěni.

I když za tím stála snaha nikomu neupřít křest, svátost, která podle svědectví písma a staré věroučné tradice, je nátná ke spáse a z člověka tvoří křesťana, a proto volit jistější cestu, byla tato praxe pohnutkou k rozepřím. (porov. 3.12 a 3.24) Tak pocitovaly ostatní církve, že jejich víra v křest a křestní praxe není brána zcela vážně, a nakonec též zjistily, že se křtem i opovrhují.

oficiální pokoncilové ekumenické směrnice (ekumenické direktorium) stanovily tedy jasně a závazně, že křest smí být podmíněně udělen jedině tehdy, když po pečlivě provedeném zkoumání

nelze vyloučit odůvodněné pochynostě."

(srv. Ökumenisches Direktorium, Nr. 15).

- jako důsledek a požadavek vyplývající ze křtu

2. Nadto vybízí oficiální církevní směrnice, aby se s ostatními církvemi či společenstvími nejednalo pouze o udělování, nýbrž o celém hodnocení a významu křtu. Přitom nutno klást veliký důraz především nadynamický význam křtu; křest nemá být hodnocen jako svátost vytvářející plnost křesťanského bytí a realizace jediné církve, je spíše počátkem, který dává impuls k dokonalému vytvoření křesťanského života a uskutečnění plné jednoty církve; k tomu uschopňuje a pověřuje. "Křest je pouze počátkem a východiskem, poněvadž celou svou podstatou směřuje k dosažení plnosti života v Kristu. Křest tudíž míří k úplnému vyznání víry, k plnému začlenění do procesu spásy, jak tomu chtěl Kristus, a konečně k úplnému včlenění do eucharistického společenství". (2.vatikánský koncil, dekret o ekumenismu, č.22).

3.23 Stáváme se křtem "křesťany bez vlastního rozhodnutí?"

Část sporných problémů v ekumenickém rozhovoru spočívá v tom, že mnozí křesťané a mnohé křesťanské společnosti jako celek odmítají udělování křtu malým dětem.

Např. baptisté křtí až dospívající či dospělé, kteří dospěli jednoznačně k obrácení a kteří jsou schopni učinit vyznání víry.

- problematika křtu dětí

1. Tím, že jsou křtěni pouze dospělí lidé, je učiněno zadost především svobodě jednotlivce a závažnosti rozhodnutí se pro Krista. Nadto panuje přesvědčení, že je takto lépe či výhradně zachovávána tradice Nového zákona, kde nikde nenalzáme výslovnou zmínku o křtu dětí. Konečně se poukazuje na onen ppolitováníhodný stav, že mnoho z oněch lidí, kteří byli v dětském věku pokřtěni, nikdy nedojde k uvědomělé víře a zůstává pouze "křesťany matrikovými".

To jsou zajisté okolnosti, které musí být brány v úvahu.

2. křest dětí jako Boží slovo, které vyžaduje odpověď

2. křest dětí jako Boží slovo, které vyžaduje odpověď

I když není v katolické církvi křest dospělých "normálním případem", musí přesto zůstat "normou". Teprve bereme-li v úvahu tento typ křtu, můžeme plně určit, co křest vyžaduje a co dává. křest je svou podstatou dialogické dění, při kterém na účinné spásné slovo Boží nutně následuje odpověď člověka. To nás však neopravňuje k tomu, abyhom nedospělým dětem od-pírali dar křtu; ono tvůrčí obrácení Boha k člověku ve svá-tostném znamení již na počátku života člověka. přirozeně i zde očekává křest svobodnou odpověď víry od člověka.

Nesmí proto zůstat pouze při provedení obřadu. Rodiče, kmo-tři a společenství přejímá přísnou povinnost uvést pokřtěné dítě do světla víry a připravit podle svých nejlepších sil je-ho uvědomělé rozhodnutí v dospělosti. proto smí být křest udě-len jedině tehdy, je-li zajištěna odpovídající křesťanská vý-chova. kněz, který je za to odpovědný, má povinnost v rozhovoru před udělením křtu tyto předpoklady vyjasnit a na význam křtu upozornit.

/Jestliže muselo být takto ze závažných důvodů udělení křtu odmítnuto, nepřichází nepokřtěné dítě, (pokud by zemřelo před dosažením věku, kdy začíná užívat rozumu), o svůj podíl na spáse. Církev dnes ví a vyznává, že Bůh má prostředky a cesty, aby i zde dosáhl cíle své vůle spasit člověka, která se vzta-huje na všechny lidi. - srv. 3,24/

3.- křest dětí jako zvláštní znamení křesťanské existence.

I když se při křtu dětí sám křtěný ještě pro víru nerozhoduje, přesto zde můžeme rozpoznat, že se právě zde zvláště uplatňu-jí dvě jiné podstatné vlastnosti křtu; křest jako absolutní dar a jako hluboká solidarita společenství víry v církvi.

Skutečnost, že malé dítě nemůže ze své strany ničím ke křtu přispět zdůrazňuje, že křest je zcela nezaslouženým darem Boží lásky. solidarita společenství víry se prokazuje tím, že dru-zí - rodiče, kmo-tři, a skrze ně celé společenství - zároveň vyznávají víru zástupně za dítě. Zde se ukazuje, do jak velké míry je spása druhých vložena i do našich rukou.

Ostatně platí, že i dospělý, který přichází ke křtu po svém osobním obrácení a živě jej prožívá, nedovede plně zvážít sku-tečnost této události a musí se proto snažit jako kterýkoliv jiný křesťan, stále hlouběji se sžívat se skutečností, jež se křtem otevírá.

Církev v tom pomáhá každý rok v době postu, který vede k obnovení křestního slibu při oslavě velikonoční noci.

3.24 Spása jedině skrze křest?

skutečnost, že křest je začleněním do církve a do její spásné úlohy umožňuje nové pochopení tradiční nauky o nutnosti křtu ke spáse. Tuto nutnost definuje Tridentský koncil v r. 1547 slovy: "Kdo by tvrdil, že přijetí křtu je libovolné, tj. není nutné ke spáse, budiž vyobcován." (J. Neuner → H. Roos, Der Glaube der Kirche in den Urkunden der Lehrverkündigung, č. 444)

v prvních stoletích existence církve byla spása nepokřtěných považována téměř za nemožnou. (srv. sešit 17/1.13.1).

Nejvýše se uvažovalo o možnosti spásy pro katechumeny. Jistá naděje na spásu byla již přirozeně přisuzována těm nepokřtěným, kteří podstoupili mučednickou smrt pro víru v Krista. Teprve později zobecněla nauka o tzv. "křtu touhy"; láskou oduševnělá touha po křtu může vést ke spáse, přičemž tato touha po křtu vodou nemusela být vždy výslovně vyjádřena, stačí již ochota plnit vůli Boží, resp. poslouchat své svědomí.

Dnes je třeba vidět nauku o nutnosti křtu ke spáse jednak v souvislosti s učením o odkázanosti všech lidí na církev, jednak v souvislosti s novým chápáním nutnosti církve pro spásu světa.

Tím, že lidé stojí v objektivní závaznosti, či lépe řečeno odkázanosti na universální svátost - církev, mohou se stát účastni spásy i bez přijetí křtu vodou, pokud se tomuto přijetí zaviněně nevzpírají a pokud žijí podle příkazů svého svědomí. Spojení s církví jako universální svátostí je současně dána i účast na jednotlivé svátosti křtu.

přitom se nutnost spásy nechápe pouze v individualistickém zúžení, jako by křest byl nutný pouze k osobní spáse toho, kdo jej přijímá. Je-li církev nutná ke spáse všech lidí, ne pouze těch, kteří jsou do ní v plném slova smyslu začleněni, plyne z toho, že ke spáse je nutná i ona svátost, skrze kterou se církev stále znovu buduje, a to i ke spáse těch, kteří v plném slova smyslu k církvi náleží. Kdo přijímá křest, přijímá jej nejen pro svou vlastní spásu, nýbrž pro spásu všech.

3.3 Křest - povolání k apoštolátu

V té míře, ve které je každý spojen s Ježíšem Kristem, má i podíl na jeho poslání. Výra a křest, jako základní sjednocení s pánem znamenají tudíž i základní závaznost služby ke spáse světa. Vatikánským koncilem nově podporovaná a požadovaná spoluodpovědnost všech věřících má svůj svátostný základ ve křtu. Je natolik plodná, nakolik je křest živoucí a účinný.

Ne tedy teprve zvláštním požadavkem se strany úřadu církve (jak se dříve apoštolát laiků mnohdy chápal), nýbrž křtem, dožívají věřící své základní apoštolské poslání. "povinnost a právo k apoštolátu mají laikové díky svému sjednocení s Kristem, hlavou. Neboť, křtem začlenění do mystického těla Kristova a biřmováním posílení silou ducha svatého, jsou samotným pánem pověřováni k apoštolátu. Stávají se královským kněžstvem a svatým lidem (srv. 1 Petr 2,4-10), aby veškerou svou práci přinášeli duchovní obětní dary a všude na zemi vydávali svědectví Kristu. skrze svátosti, především svatou Eucharistii, sdílí se a živí ona láska, která je takřka duší veškerého apoštolátu" (dekret o laickém apoštolátě, č.3).

3.4 Úlohy

1. Vybavte si ještě jednou nejdůležitější zde uvedené svědectví Nového zákona o křtu. Uvědomte si znovu, které stránky dění křtu a které jeho účinky jsou v jednotlivých textech vyjádřeny.
2. V úvodu tohoto sešitu (1.12) byla mezi námitkami proti svátostem uvedena i tato; může osobní vztah k Bohu, který vyžaduje pokání a obrácení, záviset tak rozhodujícím způsobem na vnějších ceremoniích, jak se to zdá být v případě svátostí?

pokuste se na základě toho, co bylo o křtu řečeno ve 3. kapitole, najít odpověď na tuto námitku.

4. E U C H A R I S T I E

Ú l o h a

Než postoupíme k další práci, zamysleme se, prosím, nad další otázkou:

v liturgických reformách před 2. Vatikánským koncilem a především po něm, vykrytalizovalo se beze vší pochyby nové chápání eucharistie. Uveďte zde pro vaši potřebu některé charakteristické změny;

Celebrování čelem k lidu; zavedení mateřské řeči; vyšší hodnocení bohoslužby slova, dříve tzv. "mše katechumenů"; odbourání "mši před vystavenou Nejsvětější svátostí oltářní"; přibrání dospělých laiků k liturgickým službám; odstranění svatostánku z hlavního oltáře (kterým je nyní stůl).

pokuste se najít, které nové rysy v chápání eucharistie jsou těmito změnami vyjadřovány.

Osobní uvědomění eucharistie jakož i teologické úsilí musí vycházet z činů Ježíše Krista, a to především z jeho chování na hostinách, slavených s lidmi (4.1). Eucharistie nás pojí s Ježíšovou činností a zve nás ke spoluúčasti. Stojí tak ve znamení díků a vzpomínání (4.2), vydání se a oběti (4.3) a společenství církve i všech lidí (4.4). Je obrácena k budoucnosti světa otevřeně Ježíšem Kristem a chce pomáhat, abychom se na ni připravili a k ní spolupracovali (4.5)

4.1 p á n s l a v í h o s t i n u s e v š e m i

4.1.1 Ježíš zve do svého společenství

v Novém zákoně nalézáme opakovaně zmínky o tom, jak se Ježíš účastnil hostin s lidmi. Jí a pije se svými přáteli a dává jim jasně zakoušet, že je nechce pouze informovat o určitých pravdách jako učitel, nýbrž že se snaží o společenství s nimi.

"Šest dní před velikonoce přišel Ježíš do Betanie, kde bydlel Lazar, kterého vzkřísil z mrtvých. Připravili mu tam

večeři; Marta při ní obsluhovala a Lazar byl jeden z těch, kteří byli s Ježíšem u stolu". (Jan 12,1-2; srv. také Jan 2, 1-11; svatba v Káně).

podiv vzbuzuje skutečnost, že stoluje nejen se svými blízkými nýbrž i s celníky a hříšníky.

"Když pak v domě stoloval, hle, přišli mnozí celníci a hříšníci a stolovali s Ježíšem a s jeho učedníky. Když to farizeové viděli, řekli jeho učedníkům; "proč jí vás mistr s celníky a hříšníky?" (Mt 9,10-11; srv. také Lk 19,1-10; hostina u Zachea).

Ani jeho odpůrcům nezůstalo utajeno, co tím Ježíš chce ukázat a udělat. předhazují učedníkům; "proč jí váš mistr s celníky a hříšníky?" (Mt 9,11); tj. jak se může ten, který chce být vaším mistrem stýkat tak úzce s takovou chátrou? protože sdružuje-li se s hříšníky, je nutno na něj, podle tehdejšího chápání, pohlížet rovněž jako na hříšníka. v evangeliu se toto popuzující sdružování Ježíšovo se hříšníky nijak nezastírá. Je cílem jeho působení, protože právě přece jim chce rozhodujícím způsobem pomoci; neboť "zdraví nepotřebují lékaře, nýbrž nemocní... Nepřišel jsem, abych volal spravedlivé, nýbrž hříšníky" (Mt 9,12).

vzdor všemu nepřátelství se však Ježíš nevyhýbá při hostině ani společnosti farizeů. potřebují pomoci stejně jako všichni ostatní.

"jeden farizej, prosil ho, aby s ním pojedl. I vešel do domu farizeova a zaujal místo u stolu. A hle, v městě byla jedna žena, hříšnice. Když se dověděla, že stoluje v domě farizeově, přinesla alabastrovou nádobu masti, postavila se vzadu u jeho nohou a (plačíc) počala smáčeti slzami jeho nohy a vlasy své hlavy je utírala, líbala mu nohy a mazala mastí. Když to uviděl farizej, který ho pozval, myslil sám u sebe; "Kdyby to byl prorok, věděl by, kdo a jaká je ta žena, která se ho dotýká; vždyť je to hříšnice!" Ježíš ho oslovil; "Šimone, musím ti něco říci." On řekl; "Mistře pověz!" "jeden věřitel měl dva dlužníky; jeden mu byl dlužen pět set denárů a druhý padesát. po něvadž neměli, čím by zaplatili, odpustil oběma. Kdo z nich ho tedy miluje více?" Šimon na to odpověděl; "Myslím že ten, je muž více odpustil." On mu odpověděl; "Správně jsi usoudil." (srv. Lk 7,36-43)

že nakonec jsou skutečně míněni všichni, ukazují rozličné zprávy o rozmnožení chlebů (srv. Mk 6,34-44) a obdobné zprávy v ostatních evangeliích). Nejde v nich vůbec o zázračnou podívanou a nysycení, a už vůbec ne o běžný program "chléb a hry", kterým byly masy lidu v dějinách tak často podvedeny. Zatímco

se lidmi, kteří jsou nasycováni, v tomto případě v zásadě opovrhne, Ježíš se snaží o pravé společenství hostiny, při které jde o se nejhlubší spojení zúčastněných.

Můžeme si to uvědomit ze způsobu, jakým nás evangelia o nasycení zástupů zpravují (srv. obzvláště Mk 6,34-44 a Jan 6). Ježíš chce pomoci všem. "když vystoupil, uviděl velký zástup a bylo mu jich líto, protože byly jako ovce bez pastýře" (Mk 6, 34). poté, co k nim delší dobu mluvil, nabízí jim společenství hostiny. "přikázal jim, aby všechny rozsadili po skupinách na zelený trávník. I rozložili se po skupinách po stu a po padesáti (Mk 6,39-40). pak si již počíná tak, jak si má počínat židovský hostitel: Bere chléb, žehná jej, láme a dává účastníkům hostiny. jako při židovské hostině, jsou i zde zbytky sebrány do košů.

4.12 Ježíš dává sebe sama za pokrm

protože "nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život" (Mk 10,45), Ježíš nejen zasedá za cizí stůl, nýbrž i sám stůl připravuje. Tato činnost vrcholí při večeři před jeho smrtí. zve k němu, připravuje hostinu, dává chléb života. když všichni společně jedí, jako již mnohokrát, stane se něco zcela nového.

písmo svaté o tom podává zprávu ve čtyřech různých textech: Mt 26,26-29; Mk 14,22-25; Lk 22,15-20; a 1 Kor 11,23-25

Mt 26, 26-29	Mk 14,22-25	Lk 22,19-20	1 Kor 11,24-26
26 Když jedli, vzal Ježíš chléb, požehnal, lámal a dával uředníkům se slovy; "vezměte, jezte, toto jest mé tělo." 27 pak vzal kalich, vzdal díky a podal jim ho se slovy; "píjте z něho všichni!" 28 Neboť toto jest má krev smlouvy, která se za mnohé prolévá na od- puštění hříchů. 29 pravím vám, že již nebudu pít z tohoto plodu vinné révy až do toho dne, kdy ho bu- du pít s vámi nový v králov- ství svého Otce.	22 Když jedli, vzal chléb požehnal, lámal a dával jim se slovy; "vezměte, toto jest mé tělo." 23 pak vzal kalich, vzdal díky, podal jim ho a pili z něho všichni. 24 A řekl jim: "Toto jest má krev smlouvy, která se pro- lévá za mnohé. 25 Amen, pra- vím vám, že nebudu již pí- ti z plodu vinné révy až do toho dne, kdy ho budu pít nový v království Božím.	19 pak vzal chléb, vzdal díky, lámal a dával jim se slovy; "Toto jest mé tělo, které se za vás vydává To čiňte na mou památku." 20 A právě tak, když bylo po večeři, vzal kalich a řekl; "Tento kalich je nová smlouva v mé krvi, která se za vás prolévá.	vzal chléb, 24 vzdal díky, lámal jej a řekl; "Toto jest mé tělo, které se za vás vydává, to čiňte na mou památku." 25 Stejně vzal po večeři i kalich a řekl; "Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví; to čiňte, kdykoliv budete pít na mou památku." 26 Kdykoliv tedy budete jíst tento chléb a pít tento kalich, zvěstujete smrt páně, dokud on nepřijde.

Ú l o h a

porovnejte tyto texty a odpovězte na následující otázky:

1. které výpovědi jsou všem zprávám společné?
2. v čem se tyto zprávy liší?
3. K čemu přičítáte tyto rozdíly?

ve všech těchto textech se ukazuje jedna věc: to, co všechny lidské hostiny dávaly tušit, to, co hledaly všechny náboženské slavnosti typu hostiny, které lidstvo slavilo, to, co

Ježíš společným jídlem a pitím naznačil a přislíbil, došlo zde svého naplnění. Uskutečňuje se zde společenství, do něhož se Ježíš vkládá celou svou silou a celou svou existencí. Nechce ohebn života pouze zprostředkovat, chce jím sám být. A to vše nemá být vyhrazeno pouze pro jednu jedinečnou chvíli a pro malý okruh zúčastněných, nýbrž má se to stále znovu zpřítomňovat pro všechny. Spolu s jídlem a pitím dostávají jeho účastníci i úkol: "To čiňte na mou památku!" (Lk 22,19) v každé eucharistické slavnosti se církev snaží dostat tomuto úkolu. Pělá to tím lépe, čím více mají všichni zúčastnění na tomto dění podíl.

4.2 E u c h a r i s t i e j e d í k a p a m á t k a

poněvadž církev v eucharistii plní úkol Kristův, je eucharistie činěním díků a památkou. více než si většinou uvědomujeme, dík i památka spolu souvisí.

4.21 církev děkuje s Ježíšem

Živoucí dík je jedním z prvotních úkolů stvořeného světa. Vše pochází z milosti, proto vše vybízí k díkůčinění. "Je vpravdě důstojné a spravedlivé, dobré a spasitelné, abychom... vždy a všude vzdávali díky"(Mešní preface). právě v postoji díkůčinění je člověk s to rozpoznat a přijmout Boží lásku, k kteřá se projevuje ve všech darech.

Co znamená, vyžaduje a dává živoucí dík, to ukazuje celý Ježíšův život. I poslední večeře s učedníky byla ve znamení díkůčinění. velebící oslava Boží, kterou je prochnuta tak zvaná velekněžská modlitba (srv. Jan 17), vtiskuje svůj ráz i celé hostině, na jejímž začátku děkonná modlitba stojí.

Církevní eucharistie (řecké slovo eucharistia znamená "díkůčinění") přejímá tento čin díků. svou podstatou je to děkonná modlitba v níž je vyslovován dík za všechny dary Boží v Ježíši Kristu a s Ježíšem Kristem. Církevní mešní kánony nám ukazují, že slova proměňování vyslovovaná v každé eucharistii jsou výrazem velkého základního křesťanského postoje díků a oslavy. ve slově a činu díků je církev připravena přijmout samotného pána, tím, že s díkem vzpomíná na jeho čin, stává se

tohoto činu účastnou.

4.22 Církev si připomíná smrt a zmrtvýchvstání Ježíšovo

Chceme-li si "zpřítomnit" určitou minulou událost, snažíme se na ni myslet, představujeme si ji a vyvoláváme ji tak ve své paměti. Často si při tom mohou mnozí pomoci tím když se sami i jiné na to co se stalo "upomínají".

večeře, které se Ježíš před svou smrtí zúčastnil, stála již ve znamení takovéto zpřítomňující památky.

podle svědectví synoptiků to byla velikonoční večeře.

"prvního dne přesnic přistoupili učedníci k Ježíšovi a řekli; "Kde chceš, abychom ti připravili k jídlu beránka?(Ježíš) řekl; "Jděte do města k jednomu člověku a řekněte mu; "Mistr vzkazuje; Můj čas je blízko; u tebe budu slavit velikonoční večeři se svými učedníky." I učinili učedníci, jak jim Ježíš nařídil, a připravili beránka."(Mt 26,17-19).

Židé ji slavili na paměť osvobození z egyptského otroctví.

Každoročně slavené svátky pascha byly upomínkou na bídu prožitou v Egyptě a na zachránění rukou Boží. V Jeruzalemském chrámě byli zabíjeni velikonoční beránci jejichž krev byla chytána a vylita na oltáři obětních darů. Obětované maso pak bylo vráceno dárcům aby bylo použito při večerní velikonoční hostině. při ní bylo dále používáno nekvašených chlebů, hořkých bylin a vína; i tyto věci měly upomínat na východ z Egypta. V pozadí toho všeho stálo přesvědčení, že v oslavě vzpomínce člověk přichází znovu do styku přímo s jádrem celého dění, s událostí pascha, se soudícím a zachraňujícím činem Božím při východu z Egypta.

Již brzy rozpoznali křesťané v životě, smrti a ~~zmrtvýchvstání~~ zmrtvýchvstání Ježíšově pokračování a nejvyšší naplnění velikonoční události. Nyní již nejednal - jako při židovské připomínce svátku pascha - zástupce, nýbrž sám pán, nyní nebyla již obětována krev zvířat, nýbrž jeho vlastní krev; nyní nebylo překonáno vnější ohrožení nepřátelskými silami, nýbrž ono nejvnitřnější ohrožení hříchem; nyní nebylo dobyté vítězství přechodného, nýbrž vítězství konečné. tím byla stará smlouva naplněna a nová založena.

Od nynějška bylo možno slavit nové a trvalé mysterium pascha. tím že bylo opakováno to, co činil Ježíš při poslední večeři (srv.sešit 8/4.32), a to z jeho pověření a na jeho

panátku, mohl být pojídán pravý velikonoční beránek, mohly být přijaty plody jeho oběti a získán podíl na jeho vydání se pro spásu světa.

4.3 Eucharistie je vydání se a oběť

4.31 Eucharistie spojuje se sebevydáním Ježíšovým

Jakkoliv jsou novozákonní svědectví o poslední večeři rozdílné, přece nalézáme ve všech slůvko "za". U Lukáše čteme: "toto jest mé tělo, které se za vás vydává" (Lk 22,19). Pavel píše přímo: "toto je moje tělo pro vás" (1 Kor 11,24). Matouš, Marek a Lukáš mluví o krvi, která se "za vás" resp. "za mnohé vylévá" (Mt 26,28; Mk 14,24; Lk 22,20). Podobně stojí v evangeliu Janově: "Chléb, který já dán, je mé tělo, dané za život světa" (Jan 6,51). Tímto slůvkem "za" je naznačena rozhodující skutečnost o životě a smrti Ježíše Krista, jakož i o eucharistické události.

pohled do celého svědectví Nového zákona nám to může hlouběji objasnit. Opětovně se setkáváme se slovem "za" u jinak velmi odlišných autorů.

Ježíš je dobrý pastýř, který dává svůj život za ovce (srv. Jan 10,11). "Nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé" (Mt 20,28). Vydal se "za naše hříchy, aby nás zachránil" (Gal 1,4). Za nás se učinil hříchem (srv. 2 Kor 5,21). Je tím, kdo "dal sám sebe jako výkupné za všechny" (Tim 2,6). "Měl z milosti Boží zakusit smrt za všechny" (Žid 2,9).

I Ježíšovo oslavení stojí ve znamení "za". Tak mluví list k Římanům o Ježíši Kristu jako o tom, "který za nás zemřel", "který byl vzkříšen, je na pravici Boží a přimlouvá se za nás" (Řím 8,34). "Tam (do velesvatyně) vstoupil za nás jako první Ježíš" (Žid 6,20). Je stále u Otce a "přimlouvá se za ně (lidi)" (Žid 7,25) a "postavil se za nás před Boží tváří" (Žid 9,24). I jeho stálá přítomnost s námi v duchu svatém je určována oním "za", vždyť sám "duch přichází na pomoc naší slabosti... a přimlouvá se za nás nevyslovitelnými vzdechy" (srv. Řím 8,26).

Ježíš neměl pro druhé jen to, co příležitostně přebývalo. Tak jako byl vždy pro Boha, byl zcela a vždy i pro druhé. Být

zde pro Boha a být zde pro lidi je mu vlastním způsobem existence. Tak jako pokrm nemá svůj cíl a účel v sobě samém, tak Ježíš nežije pro sebe, nýbrž pro všechny. To platí pro každé období jeho života i smrti. To platí i pro jeho eucharistiickou přítomnost. Y chlebu a vínu nemáme pouze novým způsobem rozpoznat jeho bytí pro druhé, nýbrž máme být sami do tohoto bytí vtazeni. pán chce být mezi námi, ba dokonce přímo v nás jako ten, který se vydává až do krajnosti.

Můžeme tudíž říci, že na kříži a v eucharistii jedná jeden a týž obětující a je podáván jeden obětní dar; Ježíš Kristus, a že za vším stojí jediný obětní úmysl; jeho nezměrná láska. Rozdílný je druh a způsob jakým je v jednotlivých případech toto odevzdání se pro druhé uskutečněno; na kříži se děje krvavým, v eucharistii nekrvavým způsobem. Kdo se s vírou účastní oslavy eucharistie, neobdrží pouze plody tohoto dění, nýbrž je v ně sám přijímán. Církev jako celek a všichni její členové jsou povoláni podle svých sil spolupůsobit v eucharistii s činem Kristovým a tak vrůstat do jeho bytí pro Boha a pro lidi.

4.32 Eucharistie volá k účasti na oběti Ježíšově

Katolické pojetí mešní oběti bylo nezřídka napadáno. Uváděny byly především dvě námitky:

- tím, že se k oběti kříže přidává nová, jiná oběť, trpí její jedinečnost jistou újmu
- tím, že se při tom mluví ještě o oběti církve, resp. věřících, je ochuzován a falšován čin Ježíše Krista, jediného kněze a prostředníka.

I když musí být tyto námitky brány vážně v úvahu, je možno na ně přesto odpovědět v duchu správného chápání eucharistie.

Mešní oběť lze chápat jediné ve spojení s obětí na kříži a ve spojení s ní. Z ní dostává smysl a sílu, na ní se svátostným způsobem podílí. právě proto není ani opakováním ani doplněním ani překonáním této jedinečné události. Je to spíše způsob, který nám pán nabízí, abychom událost ukřižování hlásali, abychom ji hlásáním zpřítomnili a do její přítomnosti se postavili. "Kdykoli tedy budete jíst tento chléb a pít tento kalich,

zvěstujete smrt páně, dokud on nepřijde" (1 Kor 11,26).

Odovídajícím způsobem je pak vyžadován od věřících právě vstup do takto zpřítomněné oběti, také v jejich všedním životě, ba přímo v něm. Živoucí víra se nesmí omezovat na pouhé přitakání k životu a smrti Kristově a v ostatním se distancovat. Ježíšův požadavek je jasný: "kdo nenese svůj kříž a nejde za mnou, nemůže být mým učedníkem" (Lk 14,27). Jako křesťanský život vůbec, stojí eucharistiické konání ve znamení výzvy k následování a odevzdání se.

"právě Kristovou obětí je k oběti vyzýváno celé společenství: také od něj se neočekávají jen vnější dary, nýbrž obět, vydání člověka samotného; nikoli hmotná obět, nýbrž duchovní obět chvály, díky, víry, poslušnosti, lásky, velebící a děkovná obět odevzdání, která nezůstává omezena na bohoslužebné shromáždění, nýbrž má být denní obětí v profánním světě. Společenství tím nepředstavuje žádnou druhou smírnou obět vedle smírné oběti Ježíšovy, nýbrž děkujíc Kristu chválí jeho jednou pro vždy přinesenou obět, na které je mu dán podíl skrze hostinu páně." (Hans Küng. Die Kirche, Freiburg 1967, S. 259)

Druhý Vatikánský koncil poukázal na důsledky těchto skutečností, když v konstituci o liturgii učí: "proto upírá církev celou svou pozornost k tomu, aby křesťané tomuto tajemství víry nebyli přítomni jako mimo stojící a němí diváci; mají spíše dobře porozumět tomuto mysteriu pomocí obřadů a modliteb, a tak, jsouce si vědomi posvátných úkonů, zbožně a činně se zúčastnit oslavy, nechat se utvářet slovem Božím a čerpat sílu u stolu páně. Mají vzdávat díky Bohu a přinášet neposkvrněné obětní dary nejen rukama kněze, nýbrž i společně s ním, a tím se naučit přinášet v oběť sami sebe. Tak mají skrze Krista, prostředníka, dosahovat den ze dne stále plnější jednoty s Bohem i mezi sebou, aby byl Bůh nakonec všechno ve všem. (Konstituce o posvátné liturgii, č.48, - podtrženo vydavatelem)

4.4 Eucharistie vytváří rozsáhlé společenství

Hostina se všemi (srv.4.1), dík a vzpomínka (srv.4.2), vydání se a oběť (srv.4.3) směřují k co možná nejhlubšímu a nejširšímu společenství s Ježíšem Kristem (4.41). poněvadž jsme s ním spojeni a v míře nakolik jsme spojeni, vzniká i spojení s celou církví (4.42) a v určitém ohledu s celým světem. (4.43)

4.41 Eucharistie sjednocuje se zpřítomněným Kristem

Láska si žádá společenství. poněvadž Ježíš miluje až k nejzazší hranici, chce i co do nejdále jdoucím společenství. Chce s námi být nejen "jedno srdce a jedna duše", nýbrž chce se spojit s naším tělem i duší, chce se s námi sjednotit tak úzce, jako se spolu spojuje tělo a pokrm; "kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm. Jako mne poslal živý Otec, a já mám život z Otce, tak i ten, kdo mě jí, bude mít život ze mne" (Jan 6,56-57). Eucharistie spojuje s Kristem; v Kristu a skrze Krista se však současně dává Otec. Bůh se dává člověku tvůrčím a lidem vstříc jdoucím způsobem.

pnes jako kdysi přesahuje eucharistická přítomnost Kristova naše chápání. vtírá se otázka; "jak nám může dát svoje tělo za pokrm?" (Jan 6,52). pnes jako tenkrát nemůžeme toto jak objasnit, můžeme a musíme však toto že věřit a dosvědčit. Církev ve všech dobách vyznávala skutečnou a podstatnou přítomnost Ježíšovu ve způsobech chleba a vína a tím i ve věřících, kteří tyto způsoby přijali.

pomocný pojem, který měl pomoci při vyjádření onoho vyznání eucharistické přítomnosti a účinnosti Ježíšovy, bylo slovo "transsubstanciacce" (přepodstatnění). Co znamená, lze pochopit, všimneme-li si pojmového aparátu v němž bylo vybudováno.

ve středověku, v době, kdy bylo slovo "transsubstanciacce" zavedeno, a v době tridentského koncilu, který je použil, chá-pala se pod pojmem substance (neviditelná) vlastní podstata věcí, podstatné jádro, to, co dělá věc tím, čím je, na rozdíl od proměnlivých vnějších znaků a nahodilostí, k nimž podle to-

hoto pojetí patří i to, co můžeme vidět a uchopit. Transsubstanciace znamená tedy proměnu podstaty; totiž skutečnost, že Ježíš sám pravdivě a podstatně je přítomen ve způsobě chleba a vína, takže jeho slova: "Toto je mé tělo" platí bezvýhradně. Většina lidí rozumí dnes pod pojmem substance něco jiného; dnes se substancí míní právě to, co lze vidět a uchopit, skládat a rozbit. Kdybychom chtěli za předpokladu takového chápání substance mluvit o transsubstanciaci, tvrdili bychom opak nauky Tridentského koncilu. Tě, co se dnes ponejvíce jako substance chápe, neproměňuje se v eucharistii vůbec.

A bychom se dnes vyhnuli možnému nepochopení pojmu "transsubstanciace" a přiblížili eucharistické dění dnešnímu člověku, byly v teologii nově zavedeny dva další termíny: "transsignifikace" a "transfinalisace".

Transsignifikace znamená změnu významu. Slovo navazuje na určitou zkušenost, kterou můžeme učinit i jinak. Mysleme si mladého muže, který koupí své nevěstě prsten. V obchodě je prsten zbožím; to je jeho význam, to určuje jeho (vyčíslitelnou) hodnotu. Jestliže jej při svatbě navlékne své nevěstě, prsten nabývá nového významu a nové osobní hodnoty. Stává se výrazem a znamením lásky a nerozlučitelného svazku.

Transfinalisace znamená změnu účelu. Také ta je známa z denního života. praktikuje se tehdy, uděláme-li z lahve svícen, z kola od vozu ozdobu na stěnu, z novin balící materiál.

Podobně má být pojmy "transsignifikace" a "transfinalisace", použitými o eucharistickém dění, vyjádřena skutečnost, že dary chleba a vína při hostině páně nabývají nového významu a nového účelu. Stávají se naplněným znamením spásonosného a sjednocujícího vydání Kristova. Slouží a jsou určeny k tomu, aby zprostředkovaly spásonosné vydání Kristovo lidem.

Každý z uvedených pojmů transsubstanciace, transsignifikace a transfinalisace ukazuje cosi z eucharistického dění; žádný z nich je nemůže postačujícím způsobem objasnit, musí a mohou se však vzájemně doplňovat.

Mluví-li se o transsubstanciaci, pak kromě shora uvedeného nedorozumění může na základě dnešního jazykového úzu (návyku, způsobu) dojít i k jinému, že si totiž představujeme pouze něco věčného, určitý proces, který Bůh působí s chlebem a vínem. Pojmy transsignifikace a transfinalisace mohou nás naproti tomu upozornit (na to), že jde o personální pochody, které zasahují do našeho života a vyžadují naše stanovisko. Omezíme-li se však pouze na tyto pojmy, vystavujeme se nebezpečí, že nevyjádříme plně celou závažnost přítomnosti a působení Ježíše Krista v eucharistii.

4.42 Eucharistie sjednocuje s církví

ten, kdo je sjednocen s Ježíšem, je tím spojen i s jeho následovníky. Odtud má eucharistické přijímání současně dvojí dimenzi; spojuje s oslavením pánem a se všemi jeho sestrami a bratřími.

1.- jako znamení a prostředek jednoty církve

již v raných dobách byly eucharistické způsoby chleba a vína chápány jako odkaz na toto velké společenství.

Chléb a víno jsou obojí plod a sémě jednoty; jejich podoba vzniká spojením mnoha částí za spolupráce mnoha pomocníků; nepřinášejí látky k výživě těla pouze jednomu člověku, nýbrž společným užíváním chleba a vína vytváří se a roste celá lidská společnost. Ti, kdo se mezi sebou dělí o chléb, mají se tímto společenstvím hostiny stále více sjednocovat.

pavel se odvolává na tento symbolický význam, když píše: "protože je jeden chléb, jsme mnozí jedno tělo, neboť všichni máme podíl na jednom chlebu". (1 Kor 10,17).

tzv. učení dvanácti apoštolů (didaché), starokřesťanský syrský text z počátku 2.stol., přijalo tyto pravdy již výslovně do modlitby. stojí tam: "jako tento lámáný chléb rozptýlený po horách byl shromážděn v jedno, tak kéž je tvá obec shromážděna z končin země do tvé říše" (didaché, k 9,4).

Augustin poukazuje zvláště na důsledky, které ze slavení eucharistie vyplývají: "tak jako vidíte jedno, které se tu děje, máte i vy být jedno tím, že se navzájem milujete, že máte jednu víru, jednu naději a nerozdělenou lásku". (Aurelius Augustinus, Sermo 2,29)

to, co je třeba říci o eucharistických způsobech jako účinných znameních jednoty církve, je shrnuto v modlitbě nad dary na svátek Těla a Krve páně; "prosíme tě, Pane; dej své církvi milostivě dary jednoty a pokoje, které jsou v obětovaných darech tajemně naznačeny." proto může být eucharistie nazývána vpravdě "svátostí jednoty". A poněvadž v eucharistii se děje to, co je církev jako celek, může být i církev nazývána "svátostí jednoty" (2. vatikánský koncil, konstituce o posvátné liturgii, č.26).

2.- jako znamení a prostředek jednoty mezi rozdělenými křesťany?

přímo z nově probuzeného vědomí o sjednocující a jednotu označující síle eucharistického společenství vyvěrá nyní pro

mnohé křesťany otázka takzvaného "interkomunio". Nebylo by možné, aby ti, kteří jsou spojeni Kristovým křtem, i když náleží k rozdílným církvím, vyjádřili a podpořili svou jednotu také společnou účastí na eucharistické hostině?

podle platných zákonů katolické církve není katolíkům dovoleno ani v případech nutnosti přijmout evangelickou večeři pánně. Evangeličtí křesťané mohou přijmout eucharistii od katolického kněze pouze v případech nouze (např. v nebezpečí života). K eucharistii oddělených východních církví jsou katoličtí křesťané za určitých podmínek připouštěni. (Srv. ekumenické direktorium č.55; 39, a 2.vatikánský koncil: Dekret o katolických východních církvích, č.27)

proti plnému společenství eucharistické hostiny mezi oddělenými církvemi byly především z katolické strany uváděny tyto důvody;

- Eucharistie jako znamení jednoty vyžaduje plnou jednotu zúčastněných, tedy jednotu ve víře, ve svátostech i v církevním úřadu.
- platná realizace eucharistie je vázána na svátostné kněžství, což není v reformovaných církvích z katolického hlediska normální případ.
- Účast na eucharistické svátosti jiné církve znamená přiznání příslušnosti k oné církvi a tím popření vlastní víry.
- Neomezené interkomunio by bylo "faktickým životem křesťanů, kteří zůstali odloučeni v běžné praxi zpochybňováno nebo by bylo dokonce nepravdivé."

(Karl Lehmann, Abendmahlsgemeinschaft und die Wirklichkeit der einen Kirche, in: publik-Bücher, Christen wollen das eine Abendmahl, Mainz 1971, S.67, podtrženo vydavatelem).

Důvody a tím i celá současná praxe katolické církve jsou nyní znovu diskutovány, přičemž pro velmi rozsáhlé či úplné interkomunio jsou uváděny tyto důvody:

- Eucharistie není přímo znamením jednoty již existující, nýbrž jako svátost jednoty má právě tuto jednotu vytvářet a podporovat.
- 2.vatikánský koncil uznal, že evangelická oslava svátostné hostiny jakož i úřad evangelické církve se určitým, i když omezeným způsobem podílí na síle a působnosti úřadu Kristova.

- plné moci, které Kristus církvi propůjčil, nespočívají pouze na nositelích církevního úřadu nýbrž i na oslavující obci jako celku.
- Společná víra v Ježíše Krista jako pána vytváří přes všechny rozdíly základní jednotu víry.

I když nelze platné církevní zákony jednoduše ponechat stranou a i když důvody uvedené v jejich prospěch neztratily svou závažnost, smíme se přesto tázat, zda by nové názory neměly vyústit i v novou církevní praxi. pochopitelně i když je myslitelná a snad i žádoucí větší oboustranná otevřenost v přístupu ke sv. přijímání; všeobecné interkomunio, plně sjednocené, bezpodmínečné vzájemné společenství eucharistie resp. oslavy večeře páně mezi jednotlivými církvemi není přijatelné, přihlížíme-li k dosavadnímu stavu teologické diskuse a současné situaci církví.

4.43 Eucharistie vytváří solidaritu se všemi lidmi

V eucharistickém dění se křesťan neodděluje od světa, naopak se s ním spíše spojuje hlouběji a silněji než by mu jinak bylo možno. Chléb, který smí přijímat, je tělem "za život světa" (Jan 6,51).

to, co se děje s chlebem a vínem upozorňuje nás na to, do jakých souvislostí jsou přijímány prvky tohoto světa a lidská (tvůrčí) šinnost. Z toho důvodu nemůže křesťan nikdy hodnotit hmož negativně.

zkušenost učiněná při společenství hostiny má za úkol probudit i vědomí solidarity všech lidí. Kdo může být takto pohromadě s druhými lidmi a smí přijmout chléb života, musí myslet na ty, kteří se nezúčastní bezprostředně jako on této hostiny, které má však pán této hostiny rovněž na mysli. přímluvy eucharistické hostiny dávají příležitost nově rozpoznat a vážně brát odpovědnost za celý svět. pochopitelně musí pak i náš život odpovídat modlitbě. Křesťan, více než obětníci starého zákona, je povinen ptát se, tváří v tvář eucharistickému dění zda nestojí něco mezi ním a jeho bratrem. "přinášíš-li tedy svůj dar na oltář a tam se rozpomeneš, že tvůj bratr

má něco proti tobě, nech tam svůj dar (před oltářem) a jdi, smiř se nejprve se svým bratrem a potom přijď a obětuj svůj dar!" (Mt 5,23-24).

4.5 Eucharistie zvěstuje smrt
a zmrtvýchvstání pána
"dokud nepřijde" (1 Kor 11,26

Jako "posvátný úkon, jehož účinku nedosahuje - ani co se týče důstojnosti ani míry - žádná jiná činnost církve" (2.vatikánský koncil, konstituce o posvátné liturgii, č.7) má eucharistie jedinečnou dějinnou sílu, která se rozprostírá ve všech dimensích časové existence. skrze eucharistii působí minulost i budoucnost jako určující faktory přítomnosti.

4.51 Uskutečňování se církve v současnosti

Slaví-li církev eucharistii, nabývá její život a činnost v přítomnosti jedinečné intenzity. Uskutečňuje se a působí silou Krista, své hlavy, základním způsobem. přítom je v slavném dějinném okamžiku celým svým bytím přítomna a působící. "Z liturgie, obzvláště z eucharistie, plyne pro nás milost jako z nějakého pramene; v nejvyšší míře je v Kristu uskutečňováno posvěcení člověka a oslava Boží, k níž veškerá činnost církve směřuje jako ke svému cíli." (2. vatik. koncil, konstituce o posvátné liturgii, č. 10).

4.52 Zpřítomnění minulé spásné události

přítom se rovněž oživuje rozhodující událost minulosti; čin Kristův. Zatímco v normálním dějinném dění zůstává téměř vše skryto v minulosti (i když přítomnost má v minulosti své kořeny), v eucharistii se rozhodující minulé událost spásy a aktualizuje a zpřítomňuje.

4.53 Záruka budoucího oslavení

V podstatném činu církve, v eucharistii, vstupuje však i rozhodující budoucnost církve a světa, přicházející pán, do životního prostoru současnosti a dává záruku budoucího oslavení. Konstituce o posvátné liturgii o tom píše: "v pozemské liturgii máme předem účast v oné nebeské liturgii, jež je slavena ve svatém městě Jerusalemě, ke kterému stále putujeme, kde sedí Kristus po pravici Boží jako služebník svatyně a pravého svatostánku. v pozemské liturgii pějeme pánu se všemi nebeskými zástupy chvalozpěv slávy... v ní očekáváme vykupitele, našeho pána Ježíše Krista, až se objeví jako náš život a my s ním dojdeme slávy." (2.vatik. koncil, konstituce o posvátné liturgii, č.10).

Jako hostina při východu z Egypta i eucharistie má vztah k věcem, které přicházejí. Je pomocí na cestě, ukazuje k cíli. v hostině pro všechny (4.1) ohlašuje se nebeská svatební hostina o které Ježíš opětovně mluvil, poukazuje na přicházející království slávy (srv. např. Lk 14,15-24), pík (srv. 4.2) a vydání se (srv. 4.3) naznačující zásadní úkony věčného života. všeobsahující komunio (srv. 4.4) je "projektem" onoho společenství svatých, které nikoho nevyklučuje, které není rozděleno a jemuž jdeme vstříc; nadto je jako zárukou, závdavkem a počátkem.

Eucharistická hostina poskytuje vpravdě "pokrm věčného života" (Jan 6,27). "Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný" (Jan 6,54). Tak činí svátost eucharistie již zde a nyní "ty, kdo jí přijímají nesmrtelnými a nepomíjivými ve společenství svatých, kde bude pokoj a plná a dokonalá jednota" Tomáš Akvinský, S. theol.III,29, art.2). v Eucharistii je obsaženo celé mysterium naší spásy" (Tomáš Akv.S.theol.III, 83, art.4).

4.6 Ú l o h a

1. Na kterých postojích, činech a událostech života Ježíšova se církev smí a musí podílet při oslavě eucharistie?
2. Co rozumíme pod pojmy "transsubstanciacie", "transsignifikace" a "transfinalisace"? Které zvláštní stránky Ježíšovy eucharistické přítomnosti tyto pojmy zdůvodňují?
3. Co lze odpovědět na námitku, že chápání mše jako oběti zúžuje význam jediného prostředníka Ježíše Krista a jeho jedinečné oběti?

Základní text tohoto sešitu napsal profesor dr. Paul -
Werner Scheele, Paderborn

D O D A T E K

K Ř E S T A E U C H A R I S T I E V R A N Ě

C Í R K V I

Oba následující texty ukazují, jak byl slaven a chápán křest a eucharistie v rané církvi. Tato svědectví tradice jsou pro církev důležitá nejen proto, že je zajímavá pro každého člověka a každou instituci dovědět se něco o tom, odkud pochází a jaké měli prvotní dějiny. Církev je zavázána k stálému kritickému vyrovnávání se se svou historií, protože ví, že tyto dějiny jsou nerozlučně tvořeny vzájemným působením ducha a lidí. Proto církev má a musí hledat ve svých dějinách osvědčené (a proto i pro současnost důležité) "modely" křesťanské víry a života. Rovněž tak se může a musí, kdykoliv přehlíží své dějiny, vyrovnávat s lidskými nedostatky.

Cyril, 315-386 (?) od r. 348 biskupem v Jerusalémě, církevní otec;

pruhá řeč k nově pokřtěným

Čtení z listu k Římanům od místa: "Nevíte, že my všichni, kteří jsme byli pokřtěni v Kristu Ježíši, byli jsme pokřtěni v jeho smrti?" až ke slovům: "Neboť nejste pod zákonem, nýbrž pod milostí."

Užitečná jsou nám denní zasvěcování a nová poučení jako zvěsti nového dění a to zvláště pro vás, neboť jste jimi obnovováni ze starého k novému. Musím tedy pokračovat ve věčejší zasvěcovací řeči, abyste se seznámili se symbolickým významem toho, co jste dělali uvnitř budovy.

Jakmile jste vstoupili, odložili jste svůj oděv (křtenci byli zcela neoděni; byli pomazáni a tak vstoupili do křestní nádrže; při křtech žen konaly obřad diakonky; pozn. vydav.); tím bylo symbolizováno odložení starého člověka s jeho činy. Byli jste nazí a tak jste se podobali Kristu zbavenému roucha na kříži, který touto nahotou obnažil knížata a mocnosti a zcela jistě nad nimi na dřevě zvítězil. poněvadž totiž ve vašich údech přebývaly nepřátelské mocnosti, nesmíte již nadále nosit tento starý oděv; tím se nemíní to, co je smysly vnímatelné, nýbrž starý člověk, zkažený ve svých pobloudilých

choutkách. tohoto člověka nesmí již duše - když jej jedenkrát svlékla - nikdy znovu pléci; naopak má říci s nevěstou Kristovou ve Velepísni: "Odložila jsem svůj oděv, jak jej znovu obléknu? (velep. 5,3). Ó, podivuhodná události! Byli jste nazí před očima všech a nestyděli jste se; neboť ve skutečnosti jste byli obrazem praotce Adama, který byl v ráji nahý a nestyděl se.

Nato svlečení byli jste pomazáni svčceným olejem od hlavy až k patě (toto pomazání není ještě pomazání biřmovacím křížmem, nýbrž dosud v západním obřadu prováděné pomazání olejem katechumanů před křtem; pozn. vydav.) a stali jste se tak součástí onoho dobrého olivového stromu, kterým je Ježíš Kristus. Odříznuti jste byli totiž z dovokeho olivového stromu a naroubování na dobrý a získali jste tak podíl na plnosti pravého olivovníku. posvěcený olej byl tedy symbolem společenství s plností Kristovou; on ničí každou stopu nepřátelských mocí. Jako totiž dechnutí svatých (tato pasáž se vztahuje k úkonu dechnutí křtícího na křtěného a zařikání k zapuzení zlých duchů; je to v křestním obřadu západní římské církve před odřeknutím se ďábla; ve starocírkevní praxi přípravy na křest se tyto přípravné úkony konaly již během postní doby; pozn. vydav.) a vzývání jména Božího podobny mocnému plameni spalují a vyhánějí demony, tak získává svčcený olej ze vzývání Boha a z modlitby takovou sílu, že nejen spaluje stopy hříchů, nýbrž zapuzuje i všechny neviditelné moci zla.

Nato jste byli uvedeni dolů, k posvátné studni božského křtu, jako Kristus s kříže ke hrobu, který mu byl určen. A každý zvlášť byl tázán zda věří ve jméno Otce i Syna i svatého ducha. A tehdy jste složili spásenosné vyznání a byli jste třikráte ponořeni do vody a opět jste se vynořili čímž byla symbolicky naznačena doba tří dnů, po kterou Kristus odpočíval v hrobě. jako totiž náš spasitel ztrávil tři dny a tři noci v lůně země, tak vy prvním vynořením jste naznačili první den, jež Kristus ztrávil v zemi, a prvním ponořením první noc; jako totiž člověk v noci nic nevidí a ve dne naopak chodí ve světle, tak jste při ponoření neviděli nic, jako v noci, při vynoření jste se však dostali na denní světlo. přitom jste rovněž ze-

mřeli a opět se narodili, a ona spásná voda vám byla současně hrobem i mateřským lůnem. A dobře se na vás hodí i to, co říká Šalamoun v jiné souvislosti; "je čas k rození a čas k umírání" (Kaš.3,2); aplikováno na vás platí; je čas zemřít a je čas se narodit. v témže čase se děje obojí a vaše smrt přicjází současně s vaším narozením.

Ó nové a podivuhodné dění! Neboť nezemřeli jsme doopravdy a něbyli jsme skutečně pohřbeni a nevstali jsme vpravdě z mrtvých po ukřižování; naše následování je jen obrazné, naše spása však skutečná; Kristus byl skutečně ukřižován a skutečně pohřben a opravdu vstal z mrtvých a to vše nám bylo z milosti přivlastněno, abychom, kteří jsme se na podobení stali účastni jeho utrpení, skutečně dosáhli spásy. Ó lásko (Boží) zaplavující člověka. Kristus svýma neposkvrněnými rukama a nohama přijal hřeby a trpěl bolesti a mně obdaroval tak, že bez bolesti a námahy vlastním spásu skrze společenství s jeho utrpením.

Nikdo nechť tedy nevěří, že křest spočívá pouze v milosti odpuštění hříchů a v přijetí mezi děti (Boží), tak jako křest Janův působil pouze odpuštění hříchů. Neboť víme, že křest je nejen jako onen křest prostředkem spásy proti hříchům a společenstvím darů ducha svatého, ale i obrazem utrpení Kristova.

(překládáme řecké slovo "antitypos" slovem "obraz"; tímto slovem se myslí jakési věrné zobrazení určitého vzoru, symbolicky-reálně zobrazení. To se projevuje i ve způsobu, jak Cyril interpretuje pavlovské; "jsme s ním sjednoceni, protože máme účast na jeho smrti" (Řím 6,5) pozn. vydav.)

proto praví také Pavel (v úvodním čtení): "Nevíte snad, že všichni, kteří jsme pokřtěni v Krista Ježíše, byli jsme pokřtěni v jeho smrt? Neboť jsme byli křtem spolu s ním pohřbeni ve smrt". To říká těm, kteří sice věřili, že křest zprostředkuje odpuštění hříchů a přijetí mezi děti Boží, ne však, že jako napodobení je v něm obsaženo pravé společenství s utrpením Kristovým.

Abychom poznali, že vše co Kristus trpěl, trpěl pro nás a pro naši spásu, skutečně, ne pouze zdánlivě, říká Pavel s veškerou určitostí; "jestliže jsme s ním sjednoceni podobenstvím jeho smrti, jistě budeme mít účast i na jeho zmrtvýchvstání".

Justin mučedník, popraven v Římě r. 165

Z O B R A N Y (A P O L O G I E)

K Ř E S Ť A N S T V Í (O B R A N N Ý S P I S)

Eucharistická bohoslužba po přijetí křtu

po této lázni (po křtu) přivádíme pak toho, který uvěřil a přistoupil k nám, k těm, které nazýváme bratřími, tam, kde jsou shromážděni, aby se vespolek horoucně modlili za toho, kdo byl osvěcen, za nás i za všechny ostatní lidi na světě, abychom, když jsme poznali pravdu, byli také ve skutečích shledání jako dobří členové společenství a zachovavatelé přikázání a tak dosáhli věčné blaženosti. Když jsme ukončili modlitbu, zdravíme se navzájem polibkem. Nato je představenému bratří přinesen chléb a pohár s vodou a vínem; ten jej vezme a vzdá chválu a čest Otci veškerenstva ve jménu Syna a Svatého ducha a pronese delší děkovnou modlitbu za to, že jsme se stali hodni jeho darů. Když skončí s modlitbami a díky, všechen lid projeví svůj souhlas slovem "Amen". Toto Amen znamená v hebrejské řeči totéž co: "staň se;" po díkyvzdání představeného a projevu souhlasu všeho lidu přidělí ti, kteří se u nás zvou jáhnové, každému z přítomných chléb, nad kterým byla pronesena slova díky, víno a vodu a donesou z toho také nepřítomným.

podstata eucharistie

Tento pokrm se u nás nazývá eucharistie. Nikdo se nesmí na něm podílet, leč ten, kdo má naše učení za správné, kdo přijal koupel odpuštění hříchů a znovuzrození a žije podle příkazů Kristových. Neboť eucharistií nepovažujeme za běžný chléb a běžný nápoj, nýbrž jako Ježíš Kristus, náš Vykupitel, když se Božím slovem stal tělem, přijal tělo a krev kvůli naší spáse, tak jsme poučeni o tom, že modlitbou a pro slovo, které od něj vychází, díkyčiněním posvěcená potrava, kterou se proměnou živí naše tělo a krev, je tělem a krví vtěleného Ježíše. Neboť

apoštolové v památkách, které zanechali, a které se nazývají evangelia, nám podávají následující zprávu o tom, že jim byl dán tento pokyn: Ježíš vzal chléb, vzdal díky a řekl: "To číh-
te na mou památku, toto je moje tělo"; a rovněž tak vzal ka-
lich vzdal díky a pravil: "toto je má krev", a to vše sdělil
pouze jim....

Život křesťanské obce, zvláště její nedělní bohoslužba

potom na sebe vždy vzájemně vzpomínáme, pomáháme, můžeme-li všem, kteří mají nedostatek, a jednotně držíme pospolu. při všem pak, co jíme, chválíme tvůrce vesmíru skrze jeho Syna Ježíše Krista a skrze svatého ducha. v den, který nazýváme ne-
dělí, koná se shromáždění těch, kteří žijí ve městech nebo na venkově. přitom jsou předčítány podivuhodné skutky apoštolů nebo spisy proroků pokud se týkají daného tématu. když předči-
tatel skončí, napomíná představený v promluvě a vybízí k násle-
dování všeho dobrého. pak všichni společně vstaneme a vysíláme své modlitby vzhůru k nebi. A jak jsem se již zmínil, když jsme s modlitbou u konce, je přinesen chléb, voda a víno, předsta-
vený pronese s celou silou srdce modlitby a díkyčinění a lid mu přisvědčuje svým Amen. pak je rozdělení darů, každý dostane svůj díl konsekrovaného pokrmu; nepřítomným je však roznášen jáhny. kdo ale má nějaké prostředky a dobrou vůli, dá podle svého uvážení kolik chce, a to, co se sejde, je uloženo u před-
staveného; ten z toho vypomáhá sirotkům a vdovám, těm kteří pro nemoc nebo z nějakého jiného důvodu jsou potřebni, uvězně-
ným a cizincům, kteří jsou v obci, zkrátka pečuje o všechny, kdo jsou ve městě. o nedělích máme však všichni společnou schůzku, neboť je to první den, ve kterém Bůh proměnou tmy a pralátky stvořil svět a poněvadž Ježíš Kristus, náš Spasitel, v tento den vstal z mrtvých. Neboť v den přede dnem Saturnovým jej ukřižovali a v den po dni Saturnově, tj. v neděli, zjevil se apoštolům a učedníkům a učil je tomu, co jsme také vám předložili k úvaze.

D O D A T E K 2

Seznam literatury

Alfons Kirchgässner, Gottes Geist in der Liturgie

(Enzyklopädie Der Christ in der Welt IX,1).

Aschaffenburg, Pattloch, 1964, 140 Seiten, DM 5,50

Příručka živým způsobem informuje o základních teologických faktech z oboru liturgie, o její vnitřní zákonitosti a dějinných proměnách.

Edward Schillebeeckx, Christus Sakrament der Gottbegegnung.

Mainz, Matthias Grünewald, 1971, 2. Aufl., 225 Seiten, DM 8,80

Základní teologické pojednání o vztahu Kristus-Církev-svátosti.

Hermann Schmidt, Die Konstitution über die hl. Liturgie.

Text - Vorgeschichte - Kommentar.

(Herder Taschenbuch 218).

Freiburg, Herder, 1965, 268 Seiten, DM 4,90

Kromě koncilového dokumentu obsahuje příručka obsáhlý úvod do základů víry a života ze svátostí.

Theodor Schneider, Gewandeltes Eucharistieverständnis?

(Theologische Meditationen Nr. 24).

Einsiedeln, Benziger, 1973, 3. Aufl., 62 Seiten, DM 7,80

Dnešní problematika a odpovědi na otázky týkající se nauky o eucharistii a eucharistické praxe jsou zde jasně vyloženy a otevřeny k existenciálnímu zamyšlení.

Hermann Volk (Friedrich Wetter Geheimnis des Glaubens.

Gegenwart der Herrn und eucharistische Frömmigkeit.

Mainz, Matthias Grünewald, 1968, 85 Seiten, DM 8,50

Jasný nástin moderních diskusí o přítomnosti páně v eucharistii; jsou uvedeny motivy a průběh diskuse jakož i spojující momenty. Ve 2. díle mnoho cenných popudů k moderní eucharistické zbožnosti.

Eugen Walter, Quellen lebendigen Wassers. Von der Fülle der sieben Sakramente.

Freiburg, Herder, 1961, 3. Aufl. 366 Seiten, DM 19,80

Živý úvod k porozumění a přijetí sedmi svátostí.

Eugen Walter, Die zweifache Geburt. Beginn und Vollendung der christlichen Existenz.

(Herder Taschenbuch 198).

Freiburg, Herden, 1965. 126 Seiten, DM 2,90

Tento výtah z předcházejícího díla pojednává o křtu a svátosti nemocných.

Eugen walter, Das pascha-Mysterium. Der ä österliche
Ursprung der Eucharistiefeyer.
Freiburg, Herder, 1965, 110 Seiten, DM 9,80

pílo vychází z výroků koncilu o velikonočním tajemství a
jeho církevní oslavě a z této pozice se dívá na tajemství
vykoupení a jeho eucharistické zpřítomnění.
poskytuje tak nový druh úvodu do liturgie.